LIET. BIBLIOGR. TARNYBOS DOVANA

Europos LIETUVIS

Nr. 26(617). 1960. VI. 29 Londonas, 1960 metų, birželio mėn., 29 d. XIV metai

PALECKIO PARLAMENTAS KALBA...

PALECKIUI TEKO GIRTI CHRUŠČIOVO POLITIKĄ

Birželio 7 ir 8 dieną į Vilnių buvo sušauktas respublikinis sovietas. Dienotvarkėje buvo teismų santvarkos nuostatų patvirtinimas, mokyklų reformos vykdymo reikalai, bet pačioje pirmoje vietoje buvo dalykas, kurio ligi šiol respublikinių sovietų posėdžiuose nebūdavo: „Informacija apie tarptautinę padėtį".

Painformuoti apie tarptautinę padėtį buvo pavesta ne „suverenios respublikos" užsienių reikalų ministeriui (kurio jau kuris metas nei nėra), o Justui Paleckiui. Uždavinys tačiau nebuvo jam painus, nes jis ištikimai pakartojo visus tuos teigimus, kurie jau buvo buvę parašyti Maskvos laikraščiuose ir kurių tikslas ko palankiausioj šviesoj parodyti poziciją, kurią yra užėmęs, anot Paleckio, „ištikimasis kovotojas už taiką draugas Chruščiovas". Prie tų pakartojimų Paleckis dar pridėjo ir Lietuvą liečiančių keletą sakinių, kurių turinys irgi jau ne originalus, nes jau vartotas Sniečkaus ir kitų pareiškimuose maskvinėje spaudoje. Čia jis priminė, kad „buržuaziniai nacionalistai" (konkrečiai minėjo Kru pavičių, Karvelį, Sidzikauską, Kairį) pasiuntę į Lietuvą „išsigimėlį, sužvėrėjusį banditą Juozą Lukšą", apie kurį buvę rašyta „Tiesoje" ir kuris išžudęs daug ramių valstiečių (nors iš tikrųjų „Tiesa" rašė, kad jis tik pats nusižudė). Toliau Paleckis pranešė, kad „buržuazinių nacionalistų šulai" pastaruoju metu ėmę įrodinėti „nieko bendra neturį su po karo siautėjusiu Lietuvoje banditizmu", tai yra, ginkluotu Lietuvos žmonių pasipriešinimu prieš rusų bolševikų valdžią. Bet tai esą netiesa, nes anksčiau jie garbinę „hitlerininkų palikuonis" ir vadinę jų veikimą rezistencijos vardu. Toliau Paleckis kaltino ir Amerikos vyriausybę, kad ji palaikanti „dipukų" viltis į „senovės grąžinimą". Tai esanti sena giesmė: Amerika ir caro pasiuntinybę ilgai laikiusi, o paskui pripažinusi įvykusius faktus. Taigi Paleckis iš savo pusės skatina deputatus neprarasti vilties ir tikėtis, kad Amerika, dabar „tebelaikanti" Lietuvos pasiuntinybę, ilgainiui apsigalvosianti. Pagaliau Paleckis piktai pakartojo Maskvos laikraščių jau anksčiau rašytus pasipiktinimus prieš valst. sekretoriaus Herterio pareiškimą dėl Pabaltijo valstybių, kuriame buvo pareikšta, kad Jungtinės V-bės tų dabar laisvės netekusių kraštų nepamirš.

Po Paleckio kalbos buvo priimta iš anksto parengtoji rezoliucija, kurioje, žinoma, buvo pareikšti pritarimai bei pagyrimai Chruščiovo užsienių politikai. (Panašūs pagyrimai ir pritarimai buvo suorganizuoti beveik visose įmonėse ir įstaigose).

Prieš rezoliuciją priimant, Chruščiovo politiką dar gyrė keletas deputatų, kurių tarpe buvo K. Korsakas ir K. Kaveckas (kompozitorius). Visos kalbos nuostabiai panašios į viena kitą ir į kalbas, ta tema sakytas Maskvoje, Kransnojarske, Vladivostoke ar bet kur, kur valdo rusų bolševikų partija. (LNA)

PAKEITIMAI LIETUVOJE VEIKIANČIŲ TEISMŲ SANTVARKOJE

Respublikinio sovieto posėdyje Vilniuje, birželio 8 d. buvo formaliai patvirtintas „savas" respublikinis teismų santvarkos įstatymas. Iš tikrųjų jis esmėje nesiskiria nuo kitų sovietinių respublikų teismų santvarkos įstatymų, kadangi jis turėjo būti surašytas prisilaikant Maskvoje 1958 metų gale priimtųjų „pagrindų". Lietuvai tuos pagrindus pritaikant, tereikėjo atsiminti, kad čia dabar nėra teritorijos padalinimų sritimis, todėl čia tegali būti tik dvi teismų rūšys: rajoniniai (liaudies) teismai ir respublikinis aukščiausias teismas. Į pagrindų rėmus taip pat reikėjo įrašyti, kokia kalba bus vedama teisena. Nors projektas buvęs labai daug kur svarstytas ir dėl jo pasisakę visi teisės specialistai, bet nematyti, kad būtų sugalvota kas nors skirtinga ir nauja, kuo nors ypač Lietuvos reikalams pritaikyta.

Viena iš didžiausių naujienų, tai kad įsakmiai pasakyta, jog teisena respublikoje vedama lietuvių kalba, arba tos vietovės gyventojų daugumos kalba. Asmenims, kurie teisme vartojamosios kalbos nemoka, parūpinamas vertėjas. Tik vėliau paaiškės, kaip tas dėsnis bus vykdomas praktikoje. Visų pirma turės dar paaiškėti, kas bus laikoma „vietove", kurios gyventojų daugumos kalba lems teisme vartotinos kalbos parinkimą. Rajone bus tik vienas teismas. Jo jurisdikcija apims ir rajono centro miestą ir rajono teritoriją. Ar „vietove" bus laikomas tik miestas, kuriame bus to teismo būstinė, ar ir visas rajonas, esąs to teismo jurisdikcijoje? Sakysime, Pabradėje, Nemenčinėje, net Švenčionyse gali vyrauti viena kalba, o tuose rajonuose — kita. Dar neaiškiau, kaip bus tenai, kur vartojamos trys kalbos ir nė viena nesudaro daugumos. Kaip bus, pavyzdžiui, su Vilniaus teismais, kur tiek daug rusų, jog nežinia, ar lietuviškai ar rusiškai kalbančiųjų yra daugiau, šalia lenkų mažumos (Vilniuje bus keturi rajoniniai teismai, nes miestas tebėra padalintas rajonais). Panašus klausimas gali kilti ir Klaipėdoje, nes ten irgi tiršta rusų. Kariuomenė dalyvauja teisėjų ir tarėjų rinkimuose, tad kariuomenė galės būti įskaitoma ir į gyventojus jų vartojamosios kalbos persvarai nustatyti, o kariai Lietuvoje laikomi ištisai nelietuviai.

Teisėjai ir toliau bus renkami sovietinę tvarka, tai yra, žmonėms reiks balsuoti už partijos nurodytus kandidatus. Tik dabar jie bus renkami ne trejiems, o penkeriems metams. Tarėjus (po 75 ar daugiau rajone) dabar jau rinks „atviruose balsavimuose", tai yra, partijos organų sušauktuose įmonių ar įstaigų darbininkų ir tarnautojų susirinkimuose, kur partijos atstovas pasiūlys kandidatus, jo paskirti kalbėtojai juos pagirs ir visi vienbalsiai už juos pakels rankas (arba niekas nepakels rankos prieš), paskui pagal duotą ženklą paplos delnais. Toki tarėjų rinkimai bus daromi kas dveji metai. Tarėjai kviečiami dalyvauti bylų sprendime, po du šalia teisėjo. Teisėjai ir tarėjai dabar negalės būti jaunesni kaip 25 metų. Ligi šiol tas amžiaus minimumas buvo 23 metai.

Respublikinį aukščiausiąjį teismą ir toliau penkeriems metams rinks respublikinis sovietas. Šalia bylų peržiūrėjimo (kai yra protestas prieš liaudies teismo sprendimą) ir svarbesniųjų bylų sprendimo, šiam teismui (jo prezidiumui) dabar atitenka ir rajoninių teismų administravimas, kadangi prieš kiek laiko visoj sovietijoj yra panaikintos teisingumo ministerijos.

Didesniuose rajonuose ir miestuose bus po kelis teisėjus viename teisme. Tenai (panašiai, kaip būdavo nepriklausomoje Lietuvoje) vienas teisėjas bus paskirtas vyresniuoju teisėju — to teismo administratorium. Ligi šiol kiekvienas teisėjas turėjo savo apylinkę — rajono dalį. (LNA)

CHRUŠČIOVINĖS MOKYKLŲ REFORMOS VYKDYMAS LIETUVOJE

Leokadija Diržinskaitė respublikiniam sovietui Vilniuje pranešė, kad dieninės vidurinės mokyklos (mokyklos turinčios iki vienuolikos klasių, tai yra, pradinė mokykla sudėta su gimnazija) nuo ateinančių mokslo metų bus pradedamos pertvarkyti į „vidurines bendrojo lavinimo politechnines darbo mokyklas su gamybiniu mokymu". Ateinančiais mokslo metais tokį ilgą apibūdinimą atitinkančiomis mokyklomis būsią paversta 40 proc. esamų vidurinių mokyklų. Toliau kas metai būsią perorganizuojama dar po 20 proc., taip, kad 1964 metais perorganizavimas būtų baigtas. Dabar pilnai perorganizuotų mokyklų dar nėra, o yra tik 75 klasės su gamybiniu mokymu, ir tose klasėse mokosi dar tik apie 1500 mokinių.

Mokyklų perorganizavimas reiškia, kaip sako Diržinskaitė, kad „į įmones, kolūkius, tarybinius ūkius, statybas ir kitas gamybines organizacijas ateis tūkstančiai vaikinų ir merginų, kurie, besimokydami mokykloje, karžu pradės įsisavinti ir darbininko profesiją". Kitaip sakant, moksleiviai, šalia literatūros, kalbų, trigonometrijos, diferencinio skaičiavimo, fizikos ir chemijos, mokysis maišyti cementą, nešioti plytas, megzti kojines, štampuoti aulelius, arba šerti kiaules, melžti karves, lesinti vištas ir t.t. Įmonėse ir tvartuose dirbantieji skeptiškai žiūri į tą mokslų sumaišymą (manydami, kad prie kiaulių šėrimo trigonometrijos mokėti nebūtinai reikia...) ir nerodo uolumo jaunuolius praktinio darbo pamokyti. Sako Diržinskaitė: „...gamybinė praktika atliekama formaliai, mokiniai vaidina tik stebėtojų vaidmenį. Yra cechų meistrų bei darbininkų, kurie panaudoja mokinius tik pagalbinėms operacijoms atlikti ir nemoko jų specialybės. Nemaža trūkumų yra organizuojant moksleivių gamybinę praktiką žemės ūkyje. Darbas neretai organizuojamas be ryšio su teoriniais užsiėmimais, mokiniai tepanaudojami kaip darbo jėga. Respublikos Žemės ūkio ministerija nesidomi mokinių praktika kolūkiuose ir tarybiniuose ūkiuose ir prisimena moksleivius tik tuomet, kai reikalingas jų talkininkavimas".

Esama ir kitokio į sabotažą panašaus nerangumo: „Kaip žinoma, įmonės ir kitos gamybinės organizacijos yra įpareigotos nemokamai perduoti mokykloms gamyboje nenaudojamas, bet sutvarkytas stakles. Tačiau praktikoje dažnai mokykla vietoj staklių iš savo šefų (vadinas, iš įmonės, apsiėmusios globoti kurią paskirą mokyklą. Red.) gauna krūvą metalo laužo arba darbui visiškai netinkamus įrengimus".

Ligšiolinių septynmečių mokyklų perorganizavimas į aštuonmetes irgi pradedamas tik ateinančiais mokslo metais, ir šį rudenį aštuntosios klasės atsiras tik kas penktoje septynmetėje mokykloje. Aštuntų klasių steigimą septynmetėse irgi numatoma baigti 1964 metų rudenį. Tam tikslui reiks įrengti apie 800 papildomų kambarių klasėms. Mokyklų skaičius bus mažinamas, nes dabar jis yra dirbtinai išpūstas: yra vidurinių mokyklų, turinčių klasių po 7 ar 10 mokinių. Bus mažinamas ir vien komplektinių (tokių, kur dirba tik vienas mokytojas) pradinių mokyklų skaičius, jas sujungiant ar prijungiant prie septynmečių (Pradinė mokykla — pirmos keturios klasės, arba, kaip anksčiau buvo vadinama, pirmi keturi skyriai).

Septynerių metų mokymasis yra privalomas (vėliau bus privalomas 8 metų mokymasis), bet praktikoje privalomumas nepilnai įvykdytas. Tik trys rajonai —Akmenės, Pasvalio ir Marijampolės — nurodomi, kaip rajonai, kuriuose septynmečio mokymo privalomumas esąs visiškai įvykdytas. Oficialiai nurodoma, kad Lietuvoje šįmet 4300 vaikų (nuo 7 iki 15 metų amžiaus) nelankė septynmečių mokyklų, nors privalėjo. Palyginti tai nėra didelis nuošimtis. Bet į tą skaičių neįskaityti, kurie mokyklose pasirodė, bet „nubyrėjo", tai yra, nustojo lankyti. Maitinimo ir ypač aprangos stoka pateisina tėvų atsisakymą leisti vaikus mokyklon, ir vietos administracija tokiais atvejais nesijaučia galinti priversti juos laikytis įstatymo reikalavimų.

Ideali sovietinė mokykla laikoma mokykla-internatas, kur mokiniai mokosi ir gyvena ir yra apsaugoti nuo „nesusipratusios" šeimos įtakos. Internatams statyti septynmečio plane Lietuvoje paskirta 200 mil. rublių, už kuriuos turi būti pastatyta bendrabučių daugiau kaip 25.000 mokinių. Šie ratai irgi neišvengia „žvyro ašyse": pernai internatų statybos plano įvykdyta tik 55 proc.

O universiteto rektorius skundžiasi, kad daugelio mokyklų mokiniai yra per silpnai paruošti universitetui iš lietuvių, rusų ir kitų kalbų, matematikos, fizikos ir chemijos. (LNA)

„VILNONIO SIŪLO" JAUNIKAIČIAI

„Daily Telegraph" š.m. birželio 6 d. rašo, kad teddy boy karštligė pasiekė Estijos sostinę Taliną, nors jis yra vienas Baltijos uostų, į kuriuos vakariečių laivai neįsileidžiami. Vis tiek vakarietiška įtaka pasiekė Talino jaunimą: rodydamas savo nepalankumą valdžiai, jaunimas renka rock 'n' roll patefono plokšteles ir vakarietiškas pin-up moterų nuotraukas. Tiek į plokšteles, tiek į nuotraukas Talino jaunimas žiūri, kaip į vakarų pasaulio simbolį. Estai šiuos jaunuolius vadina „vilnonio siūlo teddy boys"; vilnonis siūlas reiškia ilgą liekną siluetą, kuris šiuo metu yra mėgiamas Estijos jaunimo. Laikraštis pažymi, kad daugelis šių „vilnonio siūlo" jaunikaičių yra sūnūs aukštų komunistų tarnautojų, užimančių gerai apmokamas vietas. Šie jaunikaičiai laukia uostan grįžtančių Estijos jūreivių, iš kurių už labai aukštą kainą jie gauna vakarietiškų žurnalų, nuotraukų ir patefono plokštelių.

Už siauras, vakarietiško teddy boy fasono kelnes ir ilgus švarkus jie jūreiviams moka iki 1000 rublių ir daugiau. Šitaip apsirengę jie pasirodo šokių salėse ir restoranuose. Rock 'n' roll šokis Sovietijoje nepageidautinas.

Vakaruose vyraujančių madų pasekėjų yra daug ir Lietuvoje; čia jie vadinami „stiliagomis". (E)

PASAULYJE

— Amerikos senatas patvirtino Amerikos-Japonijos saugumo sutartį.

— Britai išleido 2 pašto ženklus (3 penų ir 1 šil. 3 p.) 300 metų pašto įsteigimui paminėti.

— Birželio 30 d., skelbiant Kongo nepriklausomybę, dalis europiečių išvažiavo iš ten specialiu traukiniu.

— Bendrų ekonominių, gynybos ir kitokių klausimų apsvarsyti buvo susitikę Ispanijos valstybės galva gen. Franko ir Portugalijos ministeris pirm. Dr. Salazar.

— Tito ir Naseras pasitarimuose priėjo vieningos nuomonės, kad taikos klausimo negali nuspręsti vien tik didieji ir kad jokiame bloke nedalyvaujantieji kraštai turėtų aktyviau reikštis Jungtinėse Tautose.

— Šiaurės Atlanto karinių pajėgų viršininko pavaduotoju paskirtas gen. Stockwell, britas.

— Liepos mėn. D. Britanijoj lankysis Argentinos prezidentas Frondizi.

— Kanadietė, barama savo vyro, kad per daug perka išsimokėtinai, paėmė išsimokėtinai šautuvą ir nušovė savo vyrą.

DAR KARTĄ PASISAKĖ UŽ 1938 METŲ VOKIETIJOS SIENAS

Fed. Vokietijos ministerio naujas pareiškimas

(E) Fed. Vokietijos susisiekimo ministeris Seebohm šiomis dienomis vienoje prakalboje pasisakė už Vokietijos prieškarines 1938 metų sienas (tai yra tokias sienas, pagal kurias Klaipėdos kraštas priklausė Lietuvai). Tai jau ne pirmas atsitikimas, kai Fed. Vokietijos ministeriai pasisako už tokias sienas (1937 ar 1938 m.). Kaip žinoma, atsakingi įvairių partijų politikai išėmus kraštutinius dešiniuosius) taip pat yra jau ne kartą ta prasme padarę pareiškimus.

Kartu pabrėžiama tremtinių teisė į tėvišką. Bet tos teisės apibūdinimas ne visuose vokiečių tremtinių sluoksniuose yra vienodas. Vieni (mažesnė grupė) pasisakė už tai, kad jų buvusios tėviškės kraštas vėl būtų prijungtas prie Vokietijos. Kiti pasisako už grįžimą į savo buvusią tėviškę, nors ji būtų valdoma kitos valstybės. Treti ir visai nebenori grįžti. Ypač toji problema yra opi tremtiniams, kilusiems iš kai kurių dabar Lenkijos ir Čekoslovakijos vietų (Sienas su Vokietija palaiko ne tik Sovietų Sąjunga, bet ir kai kurie Vakarų sluoksniai. Pvz., Prancūzijos šefas de Gaulle neseniai nedviprasmiškai pasisakė už Oderio Neissės liniją).

DIDINA PAŠTININKAMS ATLYGINIMUS

Laiškininkams, telefonininkėms, telegrafistėms ir laiškų rūšiuotojams keliamas atlyginimas ketvirtadaliu ar daugiau, kitiems net 45 nuošimčiais. Šiose masinio pobūdžio tarnybos atlyginimai buvo menki, o politinė darbo reikšmė svarbi. Dabar tie atlyginimai keliami visoje Sovietijoje, todėl tas liečia ir Lietuvoje tarnaujančius paštininkus. Tose tarnybose daug rusų, nes paštas anksčiau priklausė tik maskvinei ministerijai, o dabar priklauso irgi maskvinei ministerijai, per jos šaką vilniškėje valdžioje. (Pirma buvęs maskvinės ministerijos įgaliotinis Lietuvoje tapo paverstas „Lietuvos ryšių ministeriu"). (LNA)

NESURANDA MINISTERIŲ?

Respublikinis sovietas pastarojo sušaukimo proga patvirtino Diržinskaitės paskyrimą min. pirm. pavaduotoja, Jančaitytės paskyrimą socialinio aprūpinimo ministere, užpildė susidariusias (dėl mirties) spragas aukščiausiame respublikiniame teisme, bet nieko nepadarė nei dėl užsienių, nei dėl sveikatos ministerijų.

Santykiuose su užsieniais, pavyzdžiui, lankantis kultūrininkų delegacijoms iš Lenkijos, svečius pasitinka ir globoja kultūrinių santykių draugijos pirmininkas P. Rotomskis (buvęs užs. reik. ministerio pareigose Stalino laikais) ir kultūros ministerijos atstovai. Nuo šių metų pradžios nėra užsienių reikalų ministerio ir nieko negirdėti apie ministeriją.

Sveikatos ministeris A. Dirsė respublikinio sovieto prezidiumo aktu iš ministerio pareigų buvo atleistas vasario 24 dieną. Vasario 25 d. ir Ministerių taryba nutarė A. Dirsę atleisti iš Sveikatos apsaugos ministerijos kolegijos pirmininko pareigų. Kovo 14 dieną (tik po trijų savaičių!) ta pati Ministerių taryba nutarė pavesti laikinai eiti Sveikatos apsaugos ministerio pareigas ministerio pavaduotojui M. Zaikauskui. Taip jis ligi šiol ir tebeina tas pareigas laikinai.

Tuo tarpu medicinos žurnale balandžio mėnesio numeryje pirmoje vietoje išspausdintas medicinos mokslų kandidato A. Dirsės straipsnis širdies kraujotakos klausimu. Straipsnis skelbiamas kaip parašytas Vilniaus universiteto hospitalinės chirurgijos katedros priežiūroje. (LNA)

VILDŽIŪNAS SOUTHAMPTONE

Rygos ir Vilniaus vykdomųjų komitetų pirmininkams buvo suruoštas priėmimas Londone birželio 3 d.

„Southern Evening Echo" birželio 15 d. pranešė, kad tokį priėmimą Baumaniui ir Vildžiūnui suruošė taip pat ir Southamptono burmistras.

Abu jie dvi savaites važinėjo po D. Britaniją.

— Norvegija šv. Olafo ordinu apdovanojo Berlyno burmistrą Brandtą, karo metu gyvenusį Norvegijoje ir dalyvavusį pasipriešinimo naciams kovose.

Septynios DIENOS

NUSIGINKLAVIMAS UŽKLIUVO

Ženevoje vykstantieji pasitarimai nusiginklavimo klausimu sustojo, nes sovietų delegatai apkaltino vakariečius, kad jie tyčia tęsia laiką ir stengiasi niekais paversti viską.

6 PROC. IR SUVARŽYMAI

Anglijos Bankas pakėlė procentą iki 6, ir kartu su tuo pradedami vykdyti suvaržymai paskoloms gauti.

LUMUMBA PERIMA VALDŽIĄ

Kongo nacionalistų partijos vadui Lumumba pavesta sudaryti vyriausybę.

DEŠIMT METŲ

Prieš dešimt metų birželio 25 d. prasidėjo karas Korėjoje, kai vadinamoji liaudies armija užpuolė pietinę Korėją.

Vien tik Amerika sudėjo 142.000 aukų žuvusiais, dingusiais ir sužeistais.

KELIAS BE POSŪKIŲ

Rusijos dailininkų federacijos pirmininkas Serov reikalavo suvažiavime, kad dailininkai realistiškai pieštų šiuolaikinio gyvenimo reiškinius.

Jis taip pat pasmerkė amerikiečių magaziną „Life" už tai, kad jis paskelbė, jog sovietų dailininkai nusigrįžtą nuo realizmo. Tai esąs melas: sovietai juokiąsi iš modernistų.

DU PALYDOVAI IŠ KARTO

Amerikos karinio laivyno mokslininkai sėkmingai paleido raketą su dviem dirbtiniais palydovais iš karto (abu vienas prie kito prikabinti, mažesnysis keliauja priekyje). Mažesnysis sveria 42 svarus, didysis 223 svarus.

Jie skris apie žemę 563-460 mylių aukštyje.

PASIKĖSINIMAS PRIEŠ VENEZUELOS PREZIDENTĄ

Sprogusi dinamito bomba sužeidė sostinės Caracas gatvėmis važiavusį Venezuelos prezidentą Betancourt, kuris praeitais metais pašalino diktatorių Jimenez.

Po to buvo sustiprintos sargybos, galvojant, kad šis atentatas reiškia perversmo įžangą.

KULTŪROS KONGRESAS BERLYNE

Į Vakarų Berlyną buvo susivažiavę apie 200 žinomiausiųjų Vakarų intelektualų pasvarstyti opiausių savo kultūros klausimų.

Jį suruošė Kultūros Laisvės Kongresas.

ATKIRTIS KINIJOS UŽKIETĖJĖLIAMS

Chruščiovas su savo partija skelbia, kad galimo rasti kalbą su kapitalizmu ir išvengti karų. Kinijos vadai tvirtina, kad Chruščiovas su savaisiais klysta ir nesilaiko Lenino mokslo. Leninas teigė, kad su imperialistais ir kapitalistais negalima taikiai gyventi.

Dėl to jau kuris laikas vyksta apsikapojimas spaudoje ir viešose kalbose, neminint vieni kitų vardais.

Neišvardindamas tai, kad jis savo žodžius skiria kiniečiams atsilikėliams, Chruščiovas, kalbėdamas rumunų komunistų partijos suvažiavime, pareiškė:

„Jeigu Leninas galėtų prisikelti iš kapo, tai jis tokiems paimtų, taip sakant, už ausies ir duotų jiems pamoką, kaip reikia suprasti šito, reikalo esmę... šiandien nebegalima mechaniškai kartoti tai, ką Vladimiras Iljičius Leninas yra pasakęs prieš porą dešimtmečių apie imperializmą, ir vis tvirtinti, kad imperialistiniai karai yra neišvengiami".

DĖL TAIKOS ALŽYRE

Alžyro kovos ligi šiol jau yra pareikalavusios daug aukų iš abiejų — prancūzu ir arabų — pusių. Dėl to abi pusės nori taikos, ir Prancūzijos vyriausybė yra pakvietusi sukilėlių vyriausybės vadus sustabdyti kovą ir pradėti tartis.

Laukiama į Prancūziją atvykstant arabų sukilėlių vyriausybės galvos Ferhat Abbas.

FORMOZOS KLAUSIMAS

Nuo 1947 m. Formozos saloje nėra buvę visuotinių rinkimų, ir tai davė pagrindo komunistinei Kinijai sakyti, kad Čiangkaišekas valdo vienas, pataikaudamas amerikiečiams. Bet prieš atvažiuojant prez. Eisenhoweriui pradėjo rodytis šūkių prieš Čiangkaišeką, ir stengiamasi sudaryti opozicinę jungtinę partiją.

Tai gąsdina Kinijos komunistus, kurie bijo, kad amerikiečiai gali nustumti Čiangkaišeko režimą į šalį ir sudaryti krašte demokratinį režimą. Tai reikštų, kad būtų sudaromos sąlygos kitai nepriklausomai Kinijos valstybei ir komunistams tektų atsisakyti pretenzijų į Formozą. Ta baimė užtat Pekinge prasiveržė Eisenhowerio lankymosi metu tokiais jam komunistų taikomais vardais kaip gangsteris, vilkas, žiurkė, karo ir maro dievas, kuris stengiasi sukurti dvi Kinijas.

VYSK. VALANČIAUS 85 METŲ MIRTIES SUKAKČIAI PAMINĖTI (IV)

KOVOTOJAS UŽ LIETUVYBĘ

RAŠO **Zenonas Ivinskis**

Pirmosios Valančiaus paskleistos liaudyje knygos turėjo didelės įtakos. Kaip ir buvo galima laukti, rusai greitai susekė tą spaudą. Darė jie kratą pas patį Valančių, lygino jo stilių, gavo net Prūsuose spausdintų rankraščių pavyzdžius. Bet vyskupo raštai buvo perrašyti kita ranka. Apdairus Valančius ir tai buvo pramatęs! Policija jautė, kad tos knygutės yra paties Valančiaus darbas, bet prie jo negalėjo formaliai prisikabinti. Užtat ji kerštavo. Labai smarkiai buvo nubausti anie kunigai, vargonininkai ir kiti pirmieji Valančiaus knygnešiai. Tai buvo pirmoji knygnešių byla jau 1869 metais. Tos bylos platūs aktai iki šiol tebėra iškalbingi liudininkai anos Valančiaus ir jo bendradarbių pradėtosios kietos kovos. O toji kova jam iš pat pradžių neapsiėjo be didelių aukų. Bet kuris gi žymus darbas be pasiaukojimo galėtų būti įmanomas! Ir čia tinka ne kieno kito, o paties Valančiaus žodžiai, rašytieji dar treji metai prieš aną bylą vyskupijos kunigams lietuviškame aplinkrašty: „Kentėti už tikėjimą laikykite didžiausia laime, nesigailėdami dėl to nustoti visų žemės turtų ir gyvybės, jeigu to Dievas nuo jūsų pareikalautų". Tai buvo parašyta tuoj po sukilimo, kada prasidėjo didieji trėmimai į Sibirą. Tada Valančius ir neteko 107 kunigų! Ir pačiam vyskupui buvo nuolat grasoma. „Žadėjo man Kamčatkų, — rašo jis savo užrašuose, — bet neįveikė, nesa mane užstojo ypatinga Dievo pagalba".

Kai Seinų ir Vilniaus vyskupus didžioji sukilimo ir po jo sekusių persekiojimų audra išvertė (abu buvo ištremti Rusijon), Valančius dar 11-ką metų iki savo mirties buvo tikruoju vadu lietuvių tautai tada, kada kryžių šalyje buvo uždrausti statyti kryžiai, kada be sunkiai gaunamo leidimo nebuvo galima atlikti nė mažiausio bažnyčios remonto, kada buvo draudžiamos procesijos, kada kunigas negalėjo pajudėti į gretimą parapiją, kada buvo cenzūruojami pamokslai ir t.t.

Kunigai ir tikintieji pakluso autoritetingam vyskupo balsui. Jie suprato padėtį. Būdavo, pvz., kalba kunigas griežtai iš cenzūruotame pamoksle apie žydų persekiojimus, apie Babilono nelaisvę ir t.t., o tikintieji tuoj supranta, kad čia kalba eina apie dabartinius maskolių persekiojimus, apie rusų jungą. Jie dedasi pamokslo žodžius širdin, jaudinasi, moterys verkia. Bet Valančius mokyklos katalikai ne vien tik ašaras liedavo. Užteks čia paminėti Kražių skerdynes jau 18-ką metų po Valančiaus mirties.

Išauklėjo Valančius gerokai pramokytą skaityti liaudį savo religiniais ir pamokomais beletristiniais raštais. Ką jis berašė, viskas buvo taip artima lietuvio artojo sielai. Štai tik atsiverskime „Šventųjų Živatus". Valančius, pvz., pasakoja apie Šv. Jurgį ir rašo: „Tarp kitų atėjęs prie Šv. Jurgio Glicerijus, pliks labai artojs, ir sako „Meldžiamasis Jurgeli, gelbėk mune! Vieną jautelį teturėjau, ir tas pats padvėsė. Dabar nebeturiu nei kuo arti, nei kuo kitą pirkti".

Šitaip Valančiaus šventieji prabilo liaudies žmogaus kalba. Jie buvo jam savi ir suprantami. O anie keturi pagrindiniai Valančiaus grožinės literatūros veikalai (Vaikų knygelė, Paaugusių knygelė, Palangos Juzė ir Antano Tretininko pasakojimai) buvo juk rašyti, norint žmones pamokyti, duoti gero gyvenimo pavyzdžių, juos įspėti. Vadinasi, tikslas buvo didaktinis. Bet Valančiaus mokyklos katalikai ne vien tik

Todėl jo pasakojimai nėra vien tik didaktika, bet jie savo gražiu stiliumi, stipriu žodžiu, sąmojumi, vaizdingumu ir dialogų lengvumu įeina į grožinę literatūrą. Valančiaus žodynas yra labai grynas, ligi šiol sto vis geru pavyzdžiu. Užtat jis ir branginamas lietuvių kalbos mokslininkų. Per tiek metų Valančiaus pasakojimai nė kiek nepaseno! Jie tebėra dar tokie pat gaivūs, kaip ir anomis dienomis, kada vyskupas juos rašė suvargusiam savo tautiečiui.

Tautinio lietuvių brendimo laikotarpyje Valančius užima ypatingą vietą. Jau yra buvęs keltas klausimas, ar aušrininkų sąjūdis, be Valančiaus paruošiamojo darbo būtų buvęs iš viso įsivaizduojamas. Tuo ir prieiname prie ketvirto ir drauge paskutinio klausimo, būtent, kiek Valančius savo plačiame veikime yra parodęs **lietuviškumo?**

Peržvelgę Valančiaus gyvenimą ir jo darbus, jo lietuviškam nusistatymui parodyti turime eilę ryškių duomenų. Pirmiausia krinta į akis, kad Valančius buvo labai prisirišęs prie savo gimtosios kalbos, ir ją jis uoliai palaikė parapijinėse mokyklose. O kai šios po sukilimo buvo sugriautos, vyskupas dėjo pastangas įvesti lietuvių kalbą į valdžios pradžios mokyklas ir į gimnazijas. Tos Valančiaus pastangos yra matyti iš jo aplinkraščių parapijinėm mokyklom ir jo gausios korespondencijos. Vilniaus krašto Vydžių klebono įdomus raportas vysk. Valančiui parodo, jog jis buvo pradėjęs atlietuvinimo darbą per bažnyčias. Jis, be to, reikalavo, kad gimnazijose religija būtų dėstoma lietuviškai. Dar daugiau, jis dėjo pastangų įkurti gimnaziją su dėstomąja lietuvių kalba.

Žinoma, ir tą didį kovotoją ir veikėją Valančių reikia imti savo laiko rėmuose, žiūrėti į jį tik jo laiko akimis ir iš to pat meto pasiimtu mastu. Dažnai pamirštama, pvz., kad Valančiaus laikais iki 61-jų valstietis vis dar buvo bajoro nuosavybė, ir jo gerovė bei švietimas priklausė nuo jo pono malonės. Antra, Valančiui reikėjo skaitytis ir su kunigais, kurių žymi dalis buvo aplenkėjusi. Toliau reikia atsiminti, jog anuo metu senosios bendrosios Lietuvos-Lenkijos respublikos dvasia dar beveik visur buvo apgaubusi protus, ir kaip tik ji trukdė išriedėti lietuviškajai tautybei. Tiesa, tos dvasios uždangą Valančius jau buvo stipriai praplėšęs, ir savo pažiūromis jis buvo toli pralenkęs savo gyvenamąją aplinką. Tačiau ne jo galioje buvo istoriškojo vyksmo spartą tiek pagreitinti, kad gyvenimas būtų galėjęs iš karto peršokti savo pusės amžiaus raidą. Kad ir kažin kaip asmenybė bus geniali, niekad ji neįstengs gyvenimo nukelti visu amžiumi pirmyn, arba vėl įsibėgėjusį gyvenimą atstaty ti į senąsias formas.

Valančius visą savo gyvenimą ir bažnytinėje politikoje laikėsi šio dėsnio: jeigu nori išlaikyti žmonėse katalikybę, visų pirma reikia juose išsaugoti prisirišimą prie lietuvių kalbos. Ir šitas nusistatymas tinka ne vien Valančiaus laikams. Jo lietuviškasis darbas, žinoma, labiausiai reiškėsi katalikiškojo gyvenimo sferoje. Bet čia nebuvo vien tik abstraktus vienas katalikiškas mo mentas. Nereikia perdaug siaurinti tautinio darbo sąvokos. Argi tik lietuviškuoju darbu tegalima pavadinti gražias romantines svajones, kurių ryškių reprezentantų davė kai kurie aušrininkai su savo praeities regėjimais, kuris taip buvo toli nuo konkrečios ir praktinės veiklos, būdingos tačiau Valančiui.

Nors katalikybė savo pagrindu yra universali, bet tam tikru atžvilgiu ji diferencijuojasi tautomis. Kiekviena tauta jai duoda savo tautinės kultūros foną. Valančius kaip tik ir yra tuo labai nusipelnęs, kad jis stengėsi Lietuvoje sukurti lietuviškąjį katalikybės veidą, ir kaip tik tuo momentu, kai į lietuvių tautą stengėsi įsiskverbti rusiškoji pravoslavija per rusinimo politiką. Todėl istoriškai yra teisinga visą Valančiaus veiklą pavadinti ne vien katalikiškuoju, bet drauge ir lietuviškuoju tautiniu darbu.

Ir prieš 85-kis metus stovi prieš mus Valančius tokis gyvas, įvairus ir didelis. Stovi jis kaip kokis aukštas kalnas žemumoje. Savo nuveiktais darbais jis pranoko visus amžininkus. Tai buvo drąsus vyras, tikras kovotojas. Kovoje prieš rusinimą jis davė daug tos kovos pavyzdžių. Principiniuose dalykuose negalėjo būti **jokių nuolaidų**. Valančiaus pasirinktasis kelias reikalavo herojiškų pastangų, kentėjimų, bet ateityje spindėjo išsivadavimo **viltis**, ir Valančius buvo vilties žmogus. Ta viltimi jis užkrėtė ir tautą. Šiandien lietuviai vėl tapo vilties tauta ir nenustoja tikėjimo į savo tautos ateitį, į jos prisikėlimą.

(ELI)

Studentus siunčia vasaros darbams į Rusiją

(E) Grupė Vilniaus Kapsuko vardo universiteto studentų bus išsiųsta vasaros darbams į Rusiją, Čeliabinską. Nemažai Vilniaus studentų dirbs Baltgudijos kolchozuose.

MŪSŲ BIBLIOGRAFIJA EUROPOS MOKSLO ĮSTAIGOSE IR REDAKCIJOSE

JAV ir Kanados prenumeratoriai parėmė Liet. Bibliografijos Tarybos pastangas ir dalis Europos mokslo įstaigų aprūpinta „Knygų Lentyna" prenumeratorių aukomis, pridėtomis prie normalios prenumeratos. Pažymėtina, kad prel. I. Albavičius pa aukojo 25 dol., prel. Dr. L. Mendelis 10 dol., V. M. Stulpinas 10 dol., V. Rastenis 5 dol. 50 cnt., kun. J. Pragulbickas 5 dol., kun. S. Yla 5 dol., M. Šimkus 5 dol., kiti mažiau.

Austrijoje KL gauna Vienos universiteto biblioteka.

Belgijoje — Karališkoji b-ka ir Dokumentacijos centras Briuselyje.

Danijoje — Tarptautinio apsimainymo leidiniais institutas Kopehagoje.

D. Britanijoje — Britų Muziejus, Londono u-to slavų ir rytų Europos studijų m-la, Europos Lietuvio, Budėkime, Darbininko Balso ir Rinktinės redakcijos.

Italijoje — Centr. tautinė b-ka ir užsn. reikalų min. b-ka bei Elta-Press ir PLB Italijos Krašto Valdybos Informacijų redakcijos Romoje, Saleziečių Balso redakcija — Asti.

Ispanijoje — Tautinė b-ka ir Lietuvių Radijas.

Norvegijoje — U-to b-ka Oslo.

Olandijoje — Karališkoji b-ka ir Tarptautinė Dokumentacijos Federacija Haagoje.

Portugalijoje — Tautinė b-ka Lisabone.

Prancūzijoje — Tautinė b-ka, Paryžiaus u-to b-ka, Tarptautinės Dokumentacijos b-ka, Rytų kalbų b-ka, Ukrainiečių Petliuros b-ka ir Prancūzijos Lietuvių Žinių redakcija.

Suomijoje — u-to b-ka Helsinkyje.

Švedijoje — Karališkoji b-ka Stockholme, Estų Tautinės Tarybos bibliogr. skyrius, Uppsalos ir Lundo u-tų b-kos.

Šveicarijoje — Krato b-ka ir Lietuvių Bibliografinis Archyvas Berne.

Vatikane —Apaštališkoji Vatikano b-ka.

Vokietijoje — Vokietijos b-ka Frankfurte, un-tų b-kos Marburge ir Kielyje, Bavarijos b-ka ir Institutas SSSR pažinti Miunchene, Vokiečių Dokumentacijos įstaiga V. Berlyne, Baltų Institutas Bonn, Valstybinis Archyvas Goettingene, Vasario 16 gimnazijos b-ka, Eltos Informacijos, Elta-Press dienst, Pasaulio Liet.B-nės Vokietijos Kr. Valdybos Informacijos, Svečio ir Heimatstimme redakcijos.

Anksčiau biuletenis buvo siunčiamas visoms pasiuntinybėms ir konsulatams, bet dabar dėl lėšų stokos siunčiamas tiktai Lietuvos Diplomatijos Šefui, Pasiuntinybei Washingtone ir Konsulatui Sao Paulo, Brazilijoje, mainais už siunčiamus leidinius.

Kai 1958 m. Knygų Lentyna laikinai buvo leidžiama „Naujienų" II dalyje ir atskirais sąsiuviniais nepasirodė, iš kelių Europos mokslo įstaigų buvo gauti laiškai su ra ginimais atnaujinti biuletenio leidimą. Kai kurios b-kos naudojasi biuleteniu knygas pirkdamos.

KNYGA APIE LIETUVĄ

(E) 20 Sovietų Sąjungos Lietuvos užgrobimo metinių proga, išleista knyga apie Lietuvą — jos dabartį ir ateitį. Knyga pasirodė anglų, prancūzų, švedų ir kitomis kalbomis. Jos autorius — M. Šumauskas, okup. Lietuvos Ministerių (iš Maskvos malonės) Tarybos pirmininkas. Šumauskas, žinoma, drabsto purvais visa, kas buvo atsiekta nepriklausomos Lietuvos metais, ir į padanges kelia tariamai didelius komunistinės santvarkos laimėjimus.

Skundžiasi per radiją

(E) Gegužės 25 d. per Vilniaus radiją Statybos ministerijos gamybos valdybos viršininkas Stasys Bartušis nusiskundė dėl blogai mobilizuojamų esamų vidaus rezervų ir dėl neįvykdyto nustatyto statybos darbų plano. Pirmoj eilėj jis puolė Vilkaviškio ir Tauragės rajonines statybos valdybas ir Panevėžio, Klaipėdos ir Kauno statybos trestus. Šių organizacijų vadovai neparodė reikiamos iniciatyvos, kad darbai galėtų vykti ritmingai, kad būtų vykdomas valstybinis planas. Daugelyje Lietuvos vietų darbai vyksta per daug silpnai. Tai operatyvumo stoka, organizuojant darbus. Toliau jis nusiskundžia, kad negalima pasigirti mokyklų-internatų, vaikų darželių ir lopšelių statybos eiga. Atsilikta elektros, statybinių medžiagų pramonės objektų statyboje. Yra daug neišnaudotų rezervų statybose. Taipgi neišnaudojami statybiniai mechanizmai ir mašinos. Dažnai blogai paruošiama darbo vieta, neoperatyviai sprendžiami svarbūs medžiagų tiekimo klausimai ir t.t. Prikiša, kad darbuotojai nejaučia atsakomybės už mėnesinių, ketvirtinių ir metinių statybos darbų planų įvykdymą.

PAVOJUS BIRUTEI KALĖDIENEI

Latvė Elvyra Ozolina (atstovaujanti Leningrado klubui) jau anksčiau numetė ietį 43 cm toliau, negu Kalėdienė buvo numetusi, laimėdama pasaulio čempionės titulą (jos nuotolis buvo 57 metrai ir 49 centimetrai, o Ozolina buvo numetusi 57.92). Nespėjus to nusviedimo oficialiai patvirtinti, Ozolina, Bukarešte vykusiose varžybose birželio 4 dieną nusviedė ietį 59.55 m. Nors pranašaujama, kad Kalėdienė galinti nusviesti ietį net 60 metrų, tuo tarpu pastarieji jos metimai nesiekia net jos pačios pasiekto didžiausio nuotolio. Taline birželio 3 d. ji nurungė kitą varžovę latvę, bet didžiausias jos nuotolis ten buvo tik 53.21. Pasaulio čempionės vardą ji galėtų susigrąžinti Romoje nusviesdama ietį bent 6 metrais toliau, negu dabartiniu metu numeta.

(LNA)

Siunčia į Kazachstaną linksminti...

(E) Birželio mėn. į Kazachstaną atvyko grupė Lietuvos artistų. Jų tikslas, žinoma, linksminti lietuviškąjį jaunimą, kuris, kaip komunistinė propaganda skelbia, „savo noru ir su džiaugsmu" atvyko darbams Kazachstanan. Per tris savaites gastrolieriai aplankys 12 kolchozų ir tarybinių ūkių, Tarazalo kasyklą, o taip pat Nojinsko rajoną, kuriame dirba daug lietuviško jaunimo.

A. JONYNAS

PASKUTINĖ VAKARIENĖ

(SATYRINĖ APYSAKA)

3.

Žiūrėdamas į rūsčiai surauktus viršininko antakius, Algis neiškentė. Jis gudriai mirktelėjo vieną, o paskui ir antrą kartą. Viršininkas nusigręžė, krenkštelėjo ir šiuo savo valdingu krenkštelėjimu pagaliau nutraukė Šeputienės manologą. Ji susigriebė:

— Ai, mes ir užmiršome degtinę...

Vėl buvo pripilti stikleliai. Bet nuotaika nekito, viršininko veide vis rūsčiau ir rūsčiau telkėsi pilki rudeniniai debesys, o Algio lūpose vis kreiviau ir kreiviau klostėsi šypsenėlė. Viršininkas stengėsi nežiūrėti į tą kreivą šypseną, o čia, lyg tyčia, šešiametis Remigijus, apmarinęs savo alkį, strykte lėjo viršininkui ant kelių, užgulė ant pečių ir džiaugsmingai, visai neskaudžiai rankute pliaukštelėjęs per jo plikę, sušuko:

— Dėde, kokia švari tavo galva!

Tik vieną akimirksnį Liucija Šeputienė pratrūko nesuvaldomu juoku, tik vieną akimirksnį baisiai užsikosėjo Algis Trinkūnas, tik vieną minutėlę išblyško Pijus Šeputis. Toliau ir vėl viskas susitvarkė. Viršininkas oriai pastatė ant žemės Remigijų, pasakė, kad vyrui netinką ilgai sėdėti ant kelių — jis galįs visai subobėti ir tada netiksiąs į kareivius. Algis Trinkūnas ta pačia proga atsikratė ir savo naštos, paaiškindamas, kad nuo ilgo sėdėjimo ant kelių panelei Virginijai galinčios užaugti labai storos blauzdos.

Pietūs tebesitęsė, bet kalbos teko ieškoti taip pat sėkmingai, kaip pasnigus ieškoma grybų. Direktorius jau buvo bekyląs, beeinąs kažko graibstytis po save spintą, beieškąs savo portfeliuko, bet Jonas Bildžius griežtai atsisakė. Jis esąs sotus, o be to, ir skubąs į Kauną. Dar šį vakarą truks-pliš jis turįs būti kitame, prie pat Kauno esančiame ūkyje. Ten taip pat nesą jokios tvarkos, Žodžius „taip pat" viršininkas pabrėžė taip aiškiai ir taip primygtinai, kad Pijui Šepučiui pradėjo virpėti keliai. Bet jokie jo kvietimai, maldavimai ir prašymai nepadėjo. Viršininkas žvilgsniu dar kartą patikrino, ar iš tikrųjų ir antrasis puslitris visiškai tuščias, sriubtelėjo dar vieną gurkšnį alaus ir valdingai pakilo. Su Liucija Šeputiene buvo atsisveikinta itin oficialiai, o gabieji jos įpėdiniai aplamai nebesusilaukė jokio dėmesio. Viršininkas neturėjo laiko. Jis važinėjo rimtais reikalais.

Laiptuose direktorius dar buvo beužsimenąs apie viršininko prieš pietus pareikštą norą kontoroje susipažinti su derliaus valymo eiga, bet Bildžius tik ranka numojo:

— Aišku, viskas aišku.

Kieme jis dar šiek tiek stabtelėjo, apžvelgė viską aplinkui ir pasidygėdamas pridėjo:

— O, koks šiukšlynas... Ar seniai direktoriauji?

— Treji metai, — atsakė Šeputis, jausdamas, kaip drebulys iš kojų persimeta į rankas.

— Prisidirektoriavai, — nutęsė Bildžius. — Ruoškis kolegijai.

Trumpas, priverstinis rankos spustelėjimas. Pijus Šeputis vėl išskėtė savo rankas:

— Atvažiuokite, draugas viršininke, atvažiuokite kitą kartą... Mes kitaip pasitvarkysime...

Dabar jo balse buvo daugiau gailumo, negu saldumo. Algiui Trinkūnui, matyti, pagailo šio išsikryžiavusio žmogelio. Viršininkui lipant į mašiną, jis nematomis stuktelėjo Šeputį alkūne:

— Tu nebijok! Rytoj jis viską užmirš...

Bet Šeputis nesuprato šių raminančių žodžių prasmės. Nuvažiuodami svečiai tebematė jį stovintį išskėstomis rankomis, tarsi prikaltą prie sienos, apgriuvusios dvaro tvoros.

PERNYKŠČIO TVIRTOVĖ

— Ko tu ten man mirksėjai prie stalo? — rūsčiai kreipėsi viršininkas į savo šoferį, kai mašina iš keliuko pasuko į Vilniaus-Kauno plentą.

— Kad mus gražiai vaišino, — atsakė Algis nusikvatodamas.

— Vaišino, vaišino, — niršo Bildžius, nenustygdamas sėdynėje. — Tau tai tik prisipusti, prisilakti! Niekas tau daugiau ir neberūpi. Ko mes čia — puotauti važinėjam, ką?

— Aš nesakau, kad puotauti, — nusileido Algis. — Aš gi žinau, kad su reikalais...

— Apskritai, tu per daug paleidai liežuvį. Tu man jį prikąsk... Nespės atvažiuoti — jau tuoj valgyti, valgyti... Ką žmonės pagalvos? Manys, kad aš tau tokius nurodymus duodu.

— Tai, kad aš, draugas viršininke, iš tikrųjų baisiai norėjau valgyti. Reikėjo leisti namie...

— Leisti, leisti... Kaip mažas vaikas. Fronte, vaikine, nebuvai... Žinotum, ką reiškia „leisti"... Tokius geltonsnapius reikėtų gerai pamokyti. Štai aš fronte pirmąją žiemą...

Jonas Bildžius užėjo, kaip sakant, ant savo bėgių. Jis pradėjo, tur būt, šimtąjį kartą pasakoti savo šoferiui fronto prisiminimus. Jo pyktis vis labiau slūgo, balse atsirado lyrinių intonacijų ir net linksmų gaidelių. Vis dėlto tos kelios pas Šeputį išgertos taurelės ėjo į sveikatą. Pasakojimas plaukė ramiai, liūliuojančiai. Tik retkarčiais į tą pasakojimą — malonų ir švelnų — audringai įsiveržd avo:

— Spausk, važiuok greičiau!..

Bent kiek siurbtelėjęs, Jonas Bildžius mėgdavo greitai važiuoti. O ir skubėti reikėjo. Buvo jau po devynių.

Ūkis, kuriam sėkmingai vadovavo patyręs direktorius Ipolitas Pernykštis, buvo prie pat Kauno, galima sakyti, priemiestyje. Pusę dešimtos Bildžiaus „Pobeda" įriedėjo į erdvų, tvarkingą kiemą, apsuptą didelių, beveik naujų pastatų. Naujumo įspūdį didino ir tai, kad beveik kiekvienas pastatas buvo neseniai suremontuotas arba teberemontuojamas. Kieme nebūtumei radęs jokio nereikalingo rakando, jokio netvarkingai suversto inventoriaus. Žemės ūkio mašinos ir padargai stovėjo po erdvia, baltomis topolių skiedromis apdengta pašiūre. Žodžiu, kieme buvo viskas tvarkoje ir tetrūko tik vieno—paties direktoriaus. Viršininkui pasakė, kad direktorius gyvenąs už trijų kilometrų, pačiame mieste, Pavasario ar Rudens gatvėje (tiksliai nežinojo ir aiškintojai). Bet Bildžius nenusiminė. Jis vėl įšoko mašinon, paliepė šoferiui spausti į Kauną.

Ipolito Pernykščio namus jiedu surado nesunkiai. Rudens gatvėje jiems tuojau parodė dviejų aukštų mūriuką, aptvertą aukšta tvora, apsodintą jaunais vaismedžiais. Kiemo gilumoje puikavosi garažas, o prie jo stovėjo naujutėlaitė „Volga". Svečiai ilgokai beldėsi į stiprius, užrakintus vartus, už kurių įnirtingai plėšėsi du didžiuliai medžiokliniai šunes. Tik vėliau Bildžius pastebėjo, kad prie vartų yra mygtukas, ir susiprato paskambinti.

Atskubėjusi moteris išklausinėjo, kas jie tokie ir ko ieško, o paskui vėl nušlepsėjo nuo vartų. Netrukus kieme pasigirdo sodrus, galingas bosas, kuris rūgojo moterį už žioplumą ir svečių varginimą. Sužvangėjo raktai, sucypė atveriamų vartų vyriai. Abu šunes buvo sugėdinti ir pavaryti šalin.

Ipolitas Pernykštis kone bėgte pribėgo prie Bildžiaus, linksėdamas visu savo impozantišku liemeniu, ėmė atsiprašinėti:

— Pakraštyje gyvename, draugas viršininke, —tenka imtis atsargumo priemonių. Čia visokie trankosi... Kitą kartą gali ir apiplėšti... — Jis maloniai pasiūlė Bildžiui pastatyti mašiną garaže, likti pas jį nakvoti, neatsisakyti drauge pavakarieniauti. Viskas čia buvo kitaip, negu pas apsmurgėlį Šeputį: tarnaitė nedelsdama užtiesė stalą baltutėlaite linine staltiese, Pernykštis, niekur nesiblaškydamas ir nedvejodamas, ištraukė iš puikaus bufetėlio porą bonkų konjako, išėmė gražutėlaites, spindinčias taureles. Ant stalo atsirado raugintų ir marinuotų grybelių, šprotų, kilkių, šviežių pomidorų. Buvo matyti, kad šeimininkas kiekvienu momentu yra pasiruošęs svetinga pavaišinti kiekvieną, kurį likimas dieną ar naktį atblokš į jo namelius. Sodrus, melodingas, kartais net minkštą aksominį atspalvį įgaunąs Pernykščio balsas glostyte glostė svečių ausis:

— Prašome, prašome! Užkąskime truputį, kol šeimininkės mums paruoš ką nors karšto.

— Taip, taip — šeimininkės?.. Draugas viršininkas jau spėjęs jų pasigesti. O! Jos tuojau ateisiančios. Pernykščio žmona su sūneliu ir panelė Marytė tik šį rytą sugrįžę iš Palangos. O kas ta panelė Marytė? Tai tolima žmonos giminaitė — Politechnikos instituto studentė, nuolatos gyvenanti pas Pernykštį. Sūneliui ne kaip tesieiną su matematika, tai panelė Marytė prižiūrinti berniuko mokymąsi... Tuoj, tuoj juodvi ateisiančios.

— Na, bet, kaip sakoma, senovės lietuviai, būdavo, pakalba, pakalba ir vėl išgeria, — paragino šeimininkas, aukštai iškeldamas konjako taurelę ir su visa kėde mandagiai palinkdamas į viršininko pusę.

Konjakas buvo geras, iš tikrųjų geras. Bildžius net pasitraukė arčiau bonką ir žinovo akimis nužvelgė etiketę. Taip, armėniškas... Iš kur tik tas Pernykštis ir gaunąs tokių dalykų...

— O! Aš, kaip sakoma, žmogus su rezervais. Dabar taip: sučiupai ką nors geresnio — griebk didesniais kiekiais, kol kiti neišgraibstė. Vienuoliktasis Dievo įsakymas — nežiopsok!..

(Bus daugiau)

AŠAKA VILKO GERKLĖJE

PABALTIJO INKORPORACIJOS SOVIETINIAI AIŠKINIMAI IR PRIEŠTARAVIMAI

RAŠO J. Vidzgiris

Laisvas mokslinis Pabaltijo klausimų tyrinėjimas jau eilė metų sukasi užburtame rate. Iš vienos pusės, vargiai kas kitas nūdienėmis sąlygomis gali tiek patarnauti vedamajai laisvės bylai, kaip objektyvus mokslo žodis. Iš kitos gi pusės, valstybinio savarankumo netekimas bene skaudžiausiai palietė kaip tik laisvojo mokslinio tyrinėjimo sritį. Ir tokiu būdu stokojame, ko labiausiai esame reikalingi.

Ne vien tik mūsų pačių nesugebėjimas dėl to kaltas. Dalykai žymiai pagerėtų, jeigų mūsų tikrieji ar tariamieji vakarietiškieji bičiuliai savo prielankumą mūsų bylai pademonstruotų ne vien tik gražiais proginiais žodžiais, bet ir kitokiu labiau apčiuopiamu būdu. Tokia prasme pavyzdžiu galima laikyti rusų emigrantų grupėms teikiamąją paramą.

Tuo tarpu vienintelę šviesią išimtį sudaro Vak. Vokietijos lėšomis (drauge su atitinkamu laisvųjų pabaltiečių įnašu) išlaikomasis Pabaltijo tyrimo institutas Bonnoje. Dėl kuklių medžiaginių išteklių instituto veikla ribojasi kasmet išleidžiamu metraščiu, kuriame iki šiol vyravo dalykiški, daugiausia istorinę praeitį liečiantys tyrinėjimai. Neperseniausiai — prof. Dr. Z. Ivinskio vadovybėje — iš spaudos išėjusiam Commentationes Balticae VI/VII -me tome jau pastebimas sveikintinas dėmesys dabarties klausimams.

Nelemtos okupacijos dvidešimtmečio proga ypač paminėtina aktuali L. Schultzo studija, kurioje apžvelgiama Pabaltijo valstybių konstitucinė raida po 1940 metų. Ties kai kuriomis jos mintimis norime čia sustoti.

Tarp išvadavimo ir revoliucijos

Gausiai sovietų ir pabaltiečių medžiaga dokumentuotoje studijoje autorius nurodo, jog Pabaltijo valstybių prievartinis įjungimas į Sov. Sąjungą sudarė žymių sunkumų sovietinei valstybės teorijai. Tie sunkumai kilo iš to, jog minimųjų kraštų ūkio ir visuomenės sąrangos iš esmės skyrėsi nuo Sovietų Sąjungos ir turėjo daug bendrų ypatumų su vadinamaisiais „liaudies demokratijų" kraštais.

Pirmiausiai konkrečios aneksijos aplinkybės supainiojo oficialius sovietų aiškinimus. Pagal marksizmo-leninizmo teoriją, vad. proletariato diktatūra galinti būti įvesta tik socialistinės revoliucijos keliu. Tačiau sovietų teisininkams 1940-tais metais buvo visiškai aišku, jog tokiai revoliucijai sukonstruoti nebuvo jokių prielaidų. Todėl teko nutylėti „revoliucinių darbo masių" vaidmenį, vietoj to pabrėžiant Raudonosios armijos įžygiavimą kaip „darbo liaudies išvadavimą iš kapitalistinio jungo".

Tokios teorijos laikytasi iki 1955 metų. Minint 15-sias aneksijos metines prasidėjusios „destalinizacijos" poveikyje, papūtė nauji vėjai. Vietiniams „tautiniams" kompartijos ideologams remiant, pradėta skelbti „proletarinės revoliucijos" teorija. Esą, 1940 metais Pabaltijo kraštuose susidariusi „revoliucinė būklė", ir masinėmis demonstracijomis pašalintas buržuazinis režimas. Staiga iš pagrindų pasikeitė Raud. Armijos vaidmuo, užmirštos visos ankstesnės padėkos. Vietoj to nuopelnai priskiriami „didžiajai rusų tautai bei kitoms Sov. S-gos tautoms", kurių tariamieji laimėjimai neva paskatinę Pabaltijo darbo liaudies proletarinę revoliuciją.

Naujai pasirodžiusiuose sovietų istorijos vadovėliuose mėginama pabrėžti „liaudies seimo" rinkimų reikšmė. Tai esąs įrodymas, jog pati darbo liaudis apsprendusi savo likimą Pabaltijo kraštuose. Tačiau ir naujame aiškinime neišvengta prieštaravimų. Sovietinio režimo įvedimą norima pavaizduoti kaip „ilgametės darbo liaudies kovos prieš buržuaziją" vaisių, pabrėžiant režimo tęstinumą nuo 1917 iki 1940 metų. Tokiu būdu sovietizacijos pradžia Latvijoje nukelta į 1917 vasario, Estijoje— į spalio revoliuciją. Labiausiai bolševikų susipainiota Lietuvoje. Nors dabar jau pabrėžiama 1918 gruodžio 8-sios data, kai buvusi įvesta „sovietinė valdžia" ir sudaryta laikinoji revoliucinė vyriausybė su Kapsuku, tačiau į akis krinta sovietinių autorių santūrumas, nes kalbama tik apie „sovietinės valdžios" įvedimą, bet ne „sovietinę valstybę". Kaip anksčiau, taip ir pagal naująjį aiškinimą sovietinis valstybingumas pradedamas 1940 metais, neminint 1918 m. Kapsuko vyriausybės.

Paskutiniai tarpsniai

Nė kiek nemažesnių sunkumų sovietai turi, kai Pabaltijo valstybių konstitucinė raida mėginama aiškinti sutinkamai su Sovietų Sąjungos visuomenine- ūkine sistema. Marksizmo-leninizmo akimis, konstitucija tėra kintančių visuomeninių-ūkinių pamatų ideologinis atspindys. Ligšiolinėje raidoje oficialiai skiriami keturi tarpsniai, kurių tris yra paskelbęs Stalinas, o ketvirtajam davė pradžią Chruščiovas XXI-me kp suvažiavime.

Pirmasis tarpsnis, kuris Sov. S-goje tęsėsi daugiau kaip dešimtmetį, Pabaltijo kraštuose tetruko vienerius pirmosios okupacijos metus. Panaši raida „liaudies demokratijos" kraštuose vyko 1945-48 metais. Sovietų nuomonės nesutampa, ar šio laikotarpio permainos laikytinos grynai socialistinėmis, ar tik demokratinėmis. Anksčiau daugiau reikšta pastaroji nuomonė, kaip tai liudija propagandiniai terminai: „darbo liaudies sąjunga", „demokratinės reformos", „liaudies vyriausybė" ir pan. Po 1955 metų pradeda įsigalėti „socialistinių" permainų terminas, tačiau galutinai dar nesusigiedota. Antai, Lietuvoje tas pat laikotarpis vadinamas „socializmo pagrindų kūrimu", Latvijoje — „perėjimu iš kapitalizmo į socializmą", Estijoje — „socializmo statyba". Tuo tarpu pagal sovietinę terminiją tai reiškia visiškai skirtingus dalykus!

Antrasis tarpsnis nuo 1944 iki 1950 metų pakartojo sovietinį eksperimentą iš 1930-jų metų. Šį „kelią į socializmą" žymėjo pramonės socializacija ir žemės ūkio sukolektyvinimas (o taip pat teroras ir masinės deportacijos).

Įvykdžius kolektyvizaciją, buvo sunaikinta paskutinė buržuazinė klasė — vidutinė ūkininkija („buožija") ir taip 1951 m. prasidėjęs trečiasis tarpsnis, kuris tęsėsi iki 1958-jų metų įskaitytinai. Tuo metu iškilusi tariamai „beklasė visuomenė", o Pabaltijo tautos pavirtusios „socialistinėmis nacijomis". Tačiau ir šiame laikotarpyje galutinai „sulyginti" nepavyko. Sovietų spauda nuolat apgailestauja, jog ir sustambinti Pabaltijo kolchozai savo sąranga žymiai skiriasi nuo Sov. Sąjungos. Dėl to esanti kalta vienkiemių sistema, nedavusi pagrindo greitam kolchozinių centrų susidarymui. Tie skirtumai tebėra ir šiandien, nepaisant to, jog nuo 1959 metų Pabaltijo kraštai pirmą kartą drauge su Sov. Sąjunga pradėjo naują tarpsnį pagal Chruščiovo išdėstytąsias gaires XXI-me kp suvažiavime.

Sovietų oficialiųjų aiškinimų nepastovumas, nenuoseklumai ir prieštaravimai savaime sugriauna jų pačių pastangas nuslėpti pašalinės jėgos prievarta įvykdytąją ir toliau tęsiamąją Pabaltijo valstybių inkorporaciją. Šioje vietoje nejučiomis tenka prisiminti mūsų liaudies pasakaitės ašaką, kurią vilkas krimto, rijo — neprarijo, ir galų gale užspringo. (ELI)

Anykščių miškuose šeimininkauja lūšiai

(E) Gamtos apsaugos inspektorius Zeniauskas nusiskundžia, kad Anykščių miškuose vis daugėja žiaurių ir plėšrių lūšių. Šios didžiulės katės pastaruoju metu plėšikauja ne tik didelėse Šimonių ir Romaldavos giriose, bet ir nedideliuose miškeliuose. Ūkininkai yra matę lūšį besinešantį papiautą kiškį. Medžioklės metu rasta lūšio sudraskyta stirna. Atrodo, kad lūšiai medžioja kas antrą, trečią dieną, ir todėl medžioklės ūkiui jie padaro daugiau žalos, nei vilkai.

Užkastas lobis

(E) Šiaulių rajono Čibirų apylinkėje, Laukaičių kaime buvo kalbama, kad kaimo gale esąs užkastas lobis. Pinigus, esą, užkasęs kaimo gyventojo Jurgio Kazakauko, šiuo metu 80 metų senelio, tėvas. Pinigus jis užkasęs, kad išsipirktų iš baudžiavos. Daug kas bandė surasti lobį, bet viskas veltui. Ir tik šiom dienom du kolūkio traktorininkai ardami lauką iškasė puodą su monetomis.

KIEK ATOSTOGAUS VASARVIETĖSE

Tik retas Lietuvos darbininkas ir tarnautojas galės vasarvietėse atostogauti

(E) Vyriausiosios kurortų, sanatorijų ir poilsio namų valdybos viršininkas V. Sergiejus neseniai sovietiniam laikraščiui pareiškė, kad Lietuvos kurortuose šiemet poilsiaus ir gydysis 60.000 darbo žmonių. Tai būtų kas dešimtas Lietuvos darbininkas ir tarnautojas (nes darbininkų ir tarnautojų skaičius, apjungtas profesinėse sąjungose, siekia dabar 600.000 —neskaitant kolchozininkų, kurie profsąjungoms nepriklauso).

Tačiau, pagal oficialius duomenis, paskelbtus paskutiniame Lietuvos profesinių sąjungų V-me suvažiavime, šiais metais į sanatorijas, poilsio namus, profilaktoriumus ir turistines bazes bus išsiųsta daugiau kaip 34.000 tarnautojų. Tai būtų kiek daugiau kaip kas septynioliktas darbininkas. Bet kai į tą skaičių įeina ir tie, kurie kelialapius gaus į kitas, ne Lietuvos vasarvietes, tai Lietuvos vasarvietėmis ir gydyklomis galės pasinaudoti dar mažesnis negu 34.000 skaičius.

Tai ryškėja ir iš Lietuvos vasarviečių viršininko Sergiejaus pareiškimo, kad Lietuvos kurortuose šiemet poilsiaus ir gydysis apie 60.000 darbo žmonių. Galima spėti, kad daugiau negu pusė visų atostogaujančių Lietuvos kurortuose bus iš „broliškų respublikų". Atvykę iš Lietuvos žmonės yra pasakoję, kad žymesniuose Lietuvos kurortuose lietuvių vasarotojų skaičius palyginamai menkas.

Be to, pastebėtinas dar toks reiškinys: oficialiais duomenimis, pernai per profesines sąjungas Lietuvos darbininkams ir tarnautojams buvę išskirta apie 17.000 kelialapių į sanatorijas ir dar 39.000 kelialapių į poilsio namus, taigi viso 56.000 kelialapių. O šiemet, kaip paaiškėjo profesinių sąjungų suvažiavime, būsią išduota tik 34.000 kelialapių. Tai rodo, kad šiemet žymiai mažesnis skaičius galės poilsiauti ir gydytis vasarvietėse, negu pereitais metais, nepaisant, kad Lietuvos vasarvietės nuolat plečiamos.

Dar pažymėtina, kad kelialapius į vasarvietes visai Sovietų Sąjungai skirsto Maskva ir tik paskirtus atskirai respublikai kelialapius skirsto respublikinės profesinės sąjungos savo nuožiūra, žinoma, atsižvelgdamos į bendrąsias Maskvos instrukcijas.

Išvada ta, kad tik retas Lietuvos darbininkas ir tarnautojas gali gauti kelialapius į vasarvietes. O kolchozininkai ir visai išjungti iš to skirstymo, nes jie nepriklauso profesinėms sąjungoms.

KAUNAS TURĖS „DANGORAIŽĮ"

Prie Vienybės aikštės (dabar Juliaus Janonio aikštė) Kaune šįmet žada pradėti statyti pastatą, kuris pagal projektą turi būti 11 aukštų. Kauno, ir iš viso Lietuvos mastu tai turės būti pirmas „dangoraižis". Tas pastatas skiriamas Pramonės statybos projektavimo insitutui. Jį statys šiaurės-rytų aikštės krašte, kur buvo Valokaičio namai ir Ministerių Kabineto sodelis. Kitoj Daukanto gatvės pusėj, kur buvo senoji elektros stotis, numatoma statyti parodoms salė. Tas pastatas jungsis su Vytauto Didžiojo Muziejaus pastatu (dabar vad. Kauno valstybiniu istoriniu muziejumi). Kalbama ir apie pietinėje aikštės pusėje buvusiųjų namų perstatymą ar bent paaukštinimą. (LNA)

„DROBĖS" DIREKTORIUS GAVO BARTI

Išgarbintas, deputatu renkamas, ordinais apdovanotas dabartinis Kauno „Drobės" fabriko direktorius Albinas Plioplys susilaukė netikėto nemalonumo. Šiauliškio „Verpsto" fabriko (mezgyklos) partijos organizatorė Žičkienė viešai ir be ceremonijų išdrožė: „Mūsų fabrikas galėtų pasiekti dar geresnių laimėjimų, jeigu Kauno „Drobės" fabriko direktorius draugas Plioplys aprūpintų mus tinkamais verpalais. Per kovo mėnesį 3517 vienetų savo gaminių mes turėjome pervesti į žemesnę rūšį, nes jūsų, drauge Plioply, įmonėje pagaminti verpalai labai nelygūs, be to, ir verpalų spalvos ne visada būna pakankamai atsparios. Neretai „Drobės" siūlus, dėl blogo įpokavimo, gauname suteptus, labai nešvarius".

Toks kaltės kitiems persviedimas yra labai būdingas santykiuose tarp sovietinių įmonių. Išmoko to meno jau ir Lietuvoje. Kai tik pasitaiko nepasisekimas (kaip šiuo atveju — pusketvirto tūkstančio sugadintų megztinių), tuojau atsiranda ir kaltininkai, paprastai kur nors kitur. Galimas dalykas, kad „Drobė" nenusileis ir savo keliu apkaltins ką nors, kas netikusią žaliavą (vilną ar medvilnę) atsiuntė. Galų gale vis tiek visi pasirodys esą nepalyginti geresni už „buržuazinių laikų" įmones. LNA

Ten, kur Nemunas banguoja

Tarybinės spaudos ištraukos, kurios aiškios ir be aiškinimų.

Oi nelaimė, ką aš matau —
Širdį ver kaip yla:
Numylėtoj mano vietoj
Gyvena barzdyla.

A. Vienažindys

MOLIS IŠ MOLIO

Jau ketvirti metai Švenčionių rajone, Gailiutiškėse, rūksta debesis remiantis plytinės kaminas. Bet istorija, kurią noriu pasakoti, prasidėjo daug anksčiau, negu pasirodė dūmai iš kamino.

Buvo čia kadaise plynas molingas laukas. Ir atvažiavo kartą geologai, ilgai tyrė, kasinėjo, matavo, skaičiavo ir suskaičiavo: jeigu šioje vietoje būtų pastatyta plytinė, kuri gamintų pradžioje 1.200 tūkstančių plytų kasmet, o paskui išplėstų gamybą iki dviejų su viršum milijonų plytų per metus, molio čia užtektų 114 metų!

Skubiai atvyko tuometinės Vietinės ir kuro pramonės ministerijos atsakingas atstovas, užlipo ant kalvelės ir treptelėjo koja:

— Štai čia bus plytinė!

Plytinė po tokio reikšmingo treptelėjimo išaugo kaip ant mielių. Pagamintos pirmosios plytos... Jeigu būtų nepaliję, būtų gal viskas ir gerai buvę. Bet staiga užėjo debesiukas, pakrapino, pašlapino, ir iš plytų liko trupinių krūva bei apie 50 tūkstančių rublių nuostolių.

— Molis blogas, — baksnojo batų galais subirusias plytas rajono pramonės kombinato vadovai, nuleidę galvas. — Vėl be plytų būsim.

— Ką jūs! — užginčijo Geologijos ir gelmių apsaugos valdybos vyr. geologas Varnas. — Molis kaip auksas, tik jūs blogai darote tas plytas. Reikia keisti technologiją.

Sekančiais metais technologiją pakeitė. Pastatė naujas mašinas.

— Dabar plytos bus kaip akmeninės, — tikino švenčioniškius ministerijos specialistai. — Patys įsitikinsit.

Mechanizmai iš tikrųjų dabar veikė, kaip laikrodis. O plytos nesiskyrė nuo anksčiau tyvesnių — jos buvo plytomis iki pirmo lietučio.

Kai kas dar laukė stebuklo, kad ims ir pradės plytos gerėti. Praėjo dar metai, o stebuklo kaip nebuvo, taip nebuvo. Kai kas, žinoma, per tą laiką pasikeitė. Buvusi ministerija virto Vyriausiąja vietinio ūkio valdybos. Ir štai kilo naujos idėjos.

— Jūs, draugai, per daug kaltinate tas plytas, dėl to jos ir byra, — paaiškino valdybos vyr. inžinierius Gudonis. — Jūs tik truputį jas pašildykit, ir plytos atrodys kaip geros.

Pasiūlymui buvo pritarta ir dargi papildomos lėšos išskirtos džiovyklų ūkiui išplėsti, skaičiuojant, kad jau laikas pradėti gaminti daugiau kaip 2 milijonus plytų per metus.

Pabandė ir naująjį metodą. Plytos gi kokios buvo, tokios ir pasiliko. Neima jų kolūkiečiai, ir tiek. Geresnių reikalauja.

Naujuoju Gudonio nurodymu dar kartą pakeitė plytų gamybos technologiją. Technologija nauja, įrengimai nauji, o brokas ir pasiliko brokas. Kaipgi bus geros plytos, jeigu molis pusiau su kalkakmeniu susimaišęs, aiškiai netinkamas plytoms gaminti.

Svarstė, tarėsi vadovai, važinėjo vieton, ir pagaliau vienas, atvažiavęs ir pasidairęs, nustebo:

— Kokia čia problema dėl molio? Važiuokit į Kovaltiškes ir vežkit iš ten puikiausią molį.

— Bet iki Kovaltiškių 20 kilometrų...

— Taip, tai tos pačios. Reikia vežti iš ten molį ir gaminti plytas.

Bet pasirodė, kad ir Kovaltiškių molis lygiai toks, kaip ir Gailiutiškių...

Buvusios Vyr. valdybos, šį kartą jau per organizuotos į Vietinio ūkio reikalų komitetą, vadovai vėl svarstė, posėdžiavo, tarėsi, kol nutarė pradėti gaminti Gailiutiškėse plytas nauju metodu. Pasirodė, kad naujausias metodas, tiek tinka plytų gamybai Gailiutiškėse, kiek, sakysim, arimas debesyse. Aprimo kurį laiką vadovai, nusivylę, kad daugiau naujų metodų išgalvot nebegali, ir staiga ne per seniausiai — telefono skambutis iš Vilniaus į Švenčionių vietinio ūkio valdybą:

— Kuo greičiausiai pradėti gaminti nedegtas plytas! Fabrikas turi veikti visu pajėgumu.

Žodžiu, iš molio daryti molį...

— Kam mums to formuoto molio, jeigu mums gerai ir neformuotas, — kalba kolūkiuose. — O jo savo laukuose iki kaklo.

Fabrikas veikia, kaminas rūksta. Konveje eina žalios plytos — molis pagamintas iš molio.

Atkaklusis fabrikas jau „suėdė" 1 milijoną 200 tūkstančių rublių. Ir tai tik per ketverius metus. Prieš akis, geologų skaičiavimais, dar šimtas dešimt metų, kol išseks molio atsargos.

P. Graščenko („Tiesos" koresp.)

Iš „Tiesos", 1960.V.27.

KNYGA — GERIAUSIAS DRAUGAS

Prof. Kolupaila — Nemunas — 18.6.
Švaistas — Aukso Kirvis — 18.6.
Gliauda — Gęstanti saulė — 14.8.
Gliauda — Raidžių pasėliai — 22.
Rev. Vaitkevičius — Gyvoji dvasia — 4 tomai po 36.8.
L. Tolstoj — Anna Karenina — 4 dalys — 5.13.8.
I. Šeinius — Kuprelis — 15.
Somerset Maugham —Dažytas vualis —22.
Rev. Bagdonavičius — Žmonijos likimas— 1.5.8.
Rev. Danielius — Mišių paslaptis —14.8.
A. Maceina — Didžioji Patarėja — 22.
V. Alantas — Tarp dviejų gyvenimų —33.
Hugo — Vargdieniai — 5 tomai — 5.13.8.
Gogolis — Mirusios sielos — 18.6.
Jankus — Namas geroj gatvėj — 28.
Prel. Krupavičius — Lietuviškoji išeivija — 14.8.
Sibire ranka parašyta maldaknygė — įrišta — 7.4.
Sibire ranka parašyta maldaknygė — anglų ir lietuvių kalbomis — 3.9.
„Žalgirio mūšis" — paveikslas 550 metų sukakčiai paminėti — 4 šil.
S. Yla — Žmonės ir žvėrys — 36.8.
Bačiūnas — Kelionė į Pacifiko kraštus — 8 šil.

Kainos pažymėtos su persiuntimu.

Visi „Liet. Enciklopedijos" prenumeratoria prašomi be atskiro raginimo susimokėti už XX tomą.

Rašyti: **DAINORA, 49, Thornton Ave., London, W.4.**

PATIKRINKITE SAVO ŽODYNĄ

„Europos Lietuvyje" turėjome įvairiausių proto mankštų. Vienos jų lavino smegenis, kitos „keldavo vėjus", trečios net visiškai sumaišydavo protelį...

Čia norime mieluosius skaitytojus supažindinti su paprasta, Anglijoje labai populiaria, nereikalaujančia didelių mokslų ir žinojimų proto mankšta.

NR. 1

N	P	T	A
I	T	I	U
R	A	T	S

Iš išmėtytųjų raidžių brėžinyje sudarykite vieną žodį, į kurį įeitų visos duotosios raidės.

Tai pirmoji žaidimo — proto mankštos dalis.

Dabar, turėdami pagrindinį žodį, pasistenkite surasti visą krūvą naujų žodžių. Raidžių skaičius naujuose žodžiuose nėra nustatytas — gali būti dvi, trys ir t.t., bet jos visos privalo būti paimtos iš pagrindinio žodžio. Pvz., MOKSLININKAS (pagrindinis žodis) = Mokslas, linas, kai, kas, sako, liks, moka, link, kinko ir t.t.

Sudarytųjų žodžių linksniuoti ar asmenuoti neleidžiama, kaip: kirvis, kirvio, kirviui ir p. (t.y., jeigu turime „kirvis", tai jau negali būti „kirvio"). Kiekvienas žodis privalo turėti atskirą reikšmę: pvz., kirvis, kirtis, kirtimas ir t.t.

Teisingai ir daugiausia sudariusiam žodžių bus skiriama premija — 90 proc. visos sumos, kurią sudės žaidimo dalyviai, prisiųsdami kartu su sprendimu po 1 šil. P.O. arba pašto ženklais.

Galvosūkio sprendimai turi būti pasiųsti ne vėliau kaip per 7 dienas. Rezultatai bus skelbiami kas antrą savaitę.

Siųskite šiuo adresu:

GALVOSŪKIS
NIDA PRESS
3, Southern Row, London, W.10

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ, SIBIRĄ IR KITUS KRAŠTUS

Sąžiningiausias, patikimas ir garantuotas patarnavimas, aukščiausios rūšies prekės už žemiausią kainą.

BALTIC STORES LTD.
(Z. JURAS)

421. HACKNEY RD., LONDON, E.2. ENGLAND.
Tel. SHO 8734.

Seniausia Anglijoje lietuviška bendrovė.
MEDŽIAGOS, AVALYNĖ, VAISTAI, MAISTAS.
Akordeonai, siuvamosios mašinos, rašomosios mašinėlės, motociklams ir dviračiams dalys, įvairios lempos, sporto įrankiai ir visa kita.
Geriausios atsiskaitymo sąlygos.
Kiekvienam siuntiniui asmeniška priežiūra!
NAUJI 1960 m. kainoraščiai ir įvairios informacijos pareikalavus teikiama visiems nemokamai.
Pasiunčiame ir pačių klientų supirktąsias prekes.

KIEKVIENO SIUNTINIO PRISTATYMAS GARANTUOTAS

Europos Lietuvių Kronika

PAMINKLAS ONAI KAIRIŪKŠTIENEI

1959 m. gruodžio 5 d. ankstyvą rytą, beskaitydama Liet. Enciklopedijos 18-ji tomą, užmigo amžinu miegu a.a. Ona Kairiūkštienė. Daugelis ją pažinojo laisvoje Lietuvoje, daugelis tremties gyvenime. Ji, kaip ta bitelė, dirbo krutėjo pavergtosios Tėvynės reikalu. Bet negailestinga mirtis užmerkė jai akis, neleido sulaukti aušančio laisvės ryto.

A.a. Ona Kairiūkštienė, turėjusi jau 71 metus amžiaus, gyveno iš senatvės pensijos ir nepaliko jokių sutaupų. Palaidota Moston R. Katalikų kapinėse. Velionė nepaliko giminių.

Manchesteryje iš lietuvių kapeliono ir lietuviškų organizacijų atstovų sudarytasis komitetas rūpinasi, kad, kur palaidoti velionės palaikai, nepaliktų vieta be pėdsako, ir nutarė kreiptis į lietuvišką visuomenę ir prašyti pagal išgales kukliomis aukomis prisidėti, jog ant jos kapo būtų pastatytas paminklas.

Komitetas tikisi, kad kiekvienas neatsisakys paaukoti tam kilniam reikalui.

Paminklo statymo komitetas:
Kun. V. Kamaitis, A. Jaloveckas,
J. Navickas, J. Šablevičius

RAMIAI MIEGANTIEMS SKOLININKAMS

„Europos Lietuvį" ir Nidos Knygų Klubo knygas ir kitokius leidinius finansuojanti Lietuvių Namų Akcinė Bendrovė nėra tokia turtinga, kad galėtų duoti paskolas. Ji vos šiaip taip verčiasi, kartais nesudurdama galų su galais.

O tie lietuviai, kurie jai skolingi už spaudą (o yra dar geras pluoštas prenumeratorių, kurie ligi šiol neatsilygino už 1959 metais siuntinėtąjį „Europos Lietuvį" ir anksčiau gautąsias knygas!), sakytumėm, nepasistengia suprasti padėties ir ramia miega, užsitraukę tokią paskolą.

Būkite geri — siųskite, kas tik kiek skolingi, nes laikraščiui spausdinti kas savaitę reikalinga pinigų! Taip pat ir knygų norėtumėm išleisti naujų, nes tvarkingi ėmėjai laukia jų.

NOTTINGHAMAS

LINKSMAVAKARIS

LAS Nottinghamo Skyriaus Valdyba, norėdama bent kiek paįvairinti tremties gyvenimą, liepos 9 d., šeštadienį, 19 val., Kea Gardens, Mapperley (autobusas Nr. 31 iš miesto centro, priešpaskutinė stotis, bilietas 5 penai), rengia

Šokių vakarą

su įdomia programa.

Šokių salė puiki, ir dar jos lietuviai niekada nebuvo samdę. Yra bufetas-restoranas. Mašinoms vietos kieme užtektinai. Šokiai tęsis iki 11 val. Gros akordeonistas p. Venckus ir kt. Laukiame svečių ir iš kitų apylinkių. **Skyriaus Valdyba**

DERBY

GAUSUS MINĖJIMAS

Pereitą sekmadienį Derby lietuviai iškilmingai paminėjo mūsų tautos kančių kelią — baisiuosius trėmimus į Sibirą. Vietos Lietuvių Klubas ta proga užprašė Šv. Mišias už ištremtuosius ir žuvusius mūsų tautiečius. Jos buvo laikomos jaukioje Seselių koplyčioje, palydint skambiomis giesmėmis, o taip pat ir Lietuvos Himnui. Po pamaldų Seselių mokyklos salėje vyko minėjimas, kurį atidarė ir minėjimo prasme vaizdžiai nušvietė Klubo pirmininkas Dr. Mockus. Žodį vėl tarė ir kolonijos kapelionas ypač pabrėždamas istorinį mūsų Tautos sukilimą. Susirinkusieji čio pat Tautos Fondui sudėjo lygiai 10 sv., kaip savo įnašą paremti Laisvės kovai. Maršalka B. Urbanavičius iš kolonijos tautiečių surinko Seselėms aukų 6 sv., nes jos visuomet leidžia lietuviškom pamaldom panaudoti savo koplyčią, o tuo pačiu paremti ir jų vedamą mokyklą.

Gražu, kad kolonijos tautiečiai taip gausiai buvo susirinkę tiek į pamaldas, tiek į patį minėjimą, kartu parodydami ir savo dosnią širdį lietuviškiems reikalams. Čia yra turinčių ir gražių, melodingų balsų. Kaip būtų malonu, kad susidarytų choras. **P.D.**

VAISTAI PIGESNI TIESIOG IŠ VAISTINĖS

Jums visada bus priimtina mūsų patarnavimas ir kainos. Visi mūsų klijentai žino tai, o kas naujai pabando, tai vieną siuntinį išsiuntęs įsitikina. **Jūs taip pat galite siųsti ne tik vaistus, bet ir kitokias prekes, savo pačių supirktas ar per mus užsakytas.** Taigi jei jums iškyla reikalas padėti saviesiems Lietuvoje, prašom leisti mums atlikti tą darbą.

Adresas:

Acton Pharmacy
(EXPORT) LTD.
24, CHURCH ROAD, LONDON, W.3.
ENGLAND
Tel. ACOrn 0712

Informacija ir patarimai lietuvių kalba teikiama nemokamai.

KETTERINGAS

IR VĖL DVYNUKAI

Pereitą šeštadienį atvykęs kolonijos kapelionas pakrikštijo Esterės ir Prano Bataičių antruosius dvynukus: Bronių ir Antaną, gimusius gegužės 12. Krikšto tėvais buvo Jonas ir Teofilė Bakaičiai. Pirmoji dvynukų pora, kurie yra virš 1 metų amžiaus yra sveiki ir gražiai auga.

NORTHAMPTONAS

Paminklas A.A. S. Niemčiauskui

Aukojo Ketteringo lietuviai po 10 šil. P. Adomaitis, J. Šema, L. Nemeika, 2/6. A. Kirkilioniai, 2. B. Mardosas, T. Maslauskas iš Derby prisiuntė 20 šil. ir rašo šitaip:

„Dėl a.a. S. Niemčiausko paminklo, tai turiu pasakyti, kad čia yra didelis ir jautrus mūsų tautiečių darbas.

„Taigi mes visi prisidedame prie to darbo drąsiai ir su pilna sąžine galėsime papuošti jo kapą bei aplankyti.

„Ta proga mes, aš ir p. Tirevičius, jungiame savo mažą auką po 10 šil. (viso siunčiu 1 sv.), kad kada galėtumėm savo draugo kapą aplankyti jau papuoštą. A.a. S. Niemčiauską pažinojome dar iš Vokietijos laikų".

Mes jau norime baigti rinkliavą. Kas dar norėtų prisidėti savo auka, prašome paskubėti ir siųsti šiuo adresu:

A. Barančiukas, 8, Rosgill Place, Broadmead Ave., Northampton.

Broliškas ačiū ir pagarba aukojusiems ir už linkėjimus!

Skyriaus pirmininkas **A. Barančiukas**

MANCHESTERIS

SPORTO ŠVENTĖ

Manchesterio krepšininkai „Lituanica" liepos 2 d., 3 val. p.p., Lietuvių Soc. Klubo aikštėje ruošia krepšio turnyrą tarp esančiųjų Anglijoje lietuvių krepšininkų komandų Wolverhamptono „Vilties" ir Bradfordo „Šarūno".

O sekmadienį, liepos 3 d., 4 val. p.p., toje pačioje aikštėje įvyks rungtynės tarp lietuvių komandų ir anglų komandos — Anglijos meisterio YMCA.

Jei bus laiko, dar bus pravedamos lengvosios atletikos varžybos.

Šeštadienį po rungtynių bus Klubo salėje šokiai, kuriems gros lietuviškas orkestras, taip pat veiks turtingas užkandžių ir gėrimų baras.

BRADFORDAS

GRAŽI SKAUTŲ ŠVENTĖ

Birželio 11 d. Bradfordo skautų „Tėvynės" tuntas surengė gražią šventę; šventės tikslas buvo — paminėti birželio tragiškus trėmimus ir atsisveikinti išemigruojančius J. ir R. Bružinskus.

Šventė, skautams gražiai susirikiavus, pradėta vėliavos pagerbimu. Gražios ir istoriškos vėliavos akivaizdoje paskutinę savo kalbą pasakė J. Bružinskas, buvęs „Tėvynės" tunto tuntininkas, su žmona bei vaikais pakėlęs sparnus į JAV. Ragino ir ateityje dirbti organizuotai, nedarant jokių kompromisų dėl lietuvybės ir skautybės. Esą du pavojai: a) užmiršti gražią lietuvių kalbą ir b) nuskautėti, neberengiant reguliarių sueigų. Pabaigoje istorinę vėliavą, atsigabentą iš Detmoldo, pavedė savo įpėdinės J. Traškienės globai. Naujoji tuntininkė pasižadėjo dirbti, kiek jėgos ir sąlygos leis; po to buvo sugiedotas Tautos himnas.

Po trumputės pertraukos J. Traškienė pakvietė skaityti paskaitą kun. J. Kuzmickį, kuris savo kalbą pavadino „Didžiąja nelaimės kelione". Peržvelgęs trėmimų pobūdį, analizavo jų tikslą: sukelti okupuotų kraštų žmonių baimę, išplėšti žmones iš gimtosios žemės ir juos paversti robotais. „Gyvenu be vilties ir be tikslo", rašo tremtinė iš Jakutsko ir tuo nusako ištremtųjų buities tragediją. Ryškindamas Vakaruose gyvenančių lietuvių poziciją, pažymėjo, kad nemaža yra tokių, kurie, nutolę nuo lietuviškos veiklos, organizacijų ir pamaldų, patys save ištrėmė iš lietuvių bendruomenės, ir ar tik neateisiąs laikas, kada reiksią ir juos atskirai paminėti.

Meninėje dalyje visi skautai pasirodė su gerai parengtu montažu, kurio muzikinę dalį tvarkė T. Burokas, o meninę — J. Traškienė. Tas montažas tai puikus Lietuvos prisiminimas, su įžangine „Lietuva brangi" daina. Pažymėtinos kelios dueto dainos, kurias įsijausdamos išpildė R. Dičpetrytė ir V. Galbuogytė. Gražiai deklamavo D. Juškaitė, J. Elvikis, broliai Garbonkai, A. ir J. Balsiai, A. Padegimaitė, L. ir D. Traškos, J. ir E. Puleikiai, V. Polikauskaitė, B. Balčiūnaitė, A. Kasakaitytė, Tačelauskaitė ir L. Padegimaitė. Gražu buvo klausytis V. Galbuogytės „Maldos", padeklamuotos giliu įsijautimu ir pergyvenimu; įdomus savo turiningumu ir originalumu buvo R. Dičpetrytės „Laiškas sesei Lietuvoje", pačios skaitytojos sukurtas.

Pabaigoje nuoširdžiu žodžiu į skautus prabilo D. Fidlerienė, atvažiavusi iš tolimos Skotijos. Ragino nepakrikti, o burtis ir jauna energija veikti ir toliau.

Po minėjimo skautai su svečiais perėjo į kitus Lietuvių Klubo „Vyties" kambarius, kur jų laukė gausiai apkrauti stalai. Ten prasidėjo antroji šventės dalis — J. ir R. Bružinskų išleistuvės, kurias savo apsilankymu pagerbė svečiai iš toliau — Br. Zinkus, J. Alkis, dvi skautės iš Manchesterio ir būrys Bradfordo lietuvių. Atsisveikindami išvažiuojančius kalbėtojai iškėlė skautų reikšmę vaikų auklėjime (p. Elvikis), skautų ryšį su mokykla (p. Ignaitis) ir skautams pasiaukojusių p. Bružinskų niekad nepamirštamą darbą (p.p. Zinkus, Alkis, Balsys, Polikauskas, kun. J. Kuzmickis ir k.). Visiems nuoširdžiomis kalbomis padėkojo pirma p. Rima, paskui Juozas Bružinskai, kuriems visi sugiedojo Ilgiausių metų.

Taip pasibaigė vienas skautų veiklos Bradforde baras. Dabar prasideda naujas — su naujais vadais ir, be abejo, sumažėjusiomis jėgomis. Tačiau reikia turėti vilties, kad, kaip p. Bružinskai JAV nenuleis rankų ir dirbs skautijos darbą toliau, taip ir Bradforde likęs skautų jaunimas iš inercijos judės į priekį. **J. K-s**

VOKIETIJA

PIRMININKŲ SUVAŽIAVIMAS

PLB Vokietijos Krašto apylinkių ir seniūnijų pirmininkų ir seniūnų suvažiavimas, nežiūrint į tai, kad subsidija šiam reikalui nėra gauta, įvyks liepos 30 ir 31 d.d. Huettenfelde.

VECHTA

PAMINĖJO IŠVEŽTUOSIUS

Susibūrę iš kelių vietovių, birželio 15 d. apie 30 asmenų atvyko į Vechtą aplankyti čia prisiglaudusių senelių ir ta pačia proga paminėjo 1941 m. birželio mėn. išvežtuosius mūsų brolius ir seses Sibiran. Su malda ir neužgesusiais tautiniais jausmais prisiminė tą tragišką mūsų brangiųjų asmenų įvykį.

16 val. seselės vienuolės atvykusius pavaišino kavute. P. Martinaitis pasakė įžanginį žodį ir perskaitė tai dienai išleistąjį VKV atsišaukimą. Vienas senelių ir atvykusi su savo tėvais ir broliuku Auderytė padaklamavo tai dienai atitinkamus eilėraščius, o J.J. paskambino keletą dalykėlių pianinu. Minėjimas baigtas Tautos himnu. Po to koplyčioje buvo pamaldos.

JAUNIMO STOVYKLA - KURSAI

Krašto Valdybos numatytoji moksleivinio jaunimo stovykla - kursai šiemet neįvyks, nes nėra gauta subsidija. Spaudoje skelbiamoji vaikų stovykla, kurią ruošia Sielovada, nieko bendra neturi su Krašto Valdybos planuotąja stovykla.

VASARIO 16 GIMNAZIJA

Klasių pastato projektas

Iš Kanados atvykęs į Europą architektas Dr. A. Kulpavičius su savo žmona balandžio mėn. pabaigoje apsilankė Vasario 16 gimnazijoj. Čia pamatęs klasių bei valgyklos išklerusius barakus ir sužinojęs, kad Lietuvių Bendruomenės Valdyba Vokietijoj juos nori pakeisti nauju pastatu, architektas mielai sutiko paruošti šito pastato projektą. Nors Dr. A. Kulpavičius jau turėjo nusipirkęs bilietą į Ispaniją, tačiau savo kelionę atidėjo, apsigyveno pas Tėvą A. Bernatonį Dieburge ir, talkinamas savo žmonos, čia ėmėsi projektuoti gimnazijos pastatą. Iš jo trijų apmestų eskizų Kr. Valdyba ir gimnazijos vadovybė pasirinko tą, kuriame buvo numatytos visos klasės ir valgykla su virtuve, bet nebuvo salės, kuri pastatą padidintų ir gerokai pabrangintų (nutarta ir toliau tenkintis nedidele saliuke, kuri yra bendrabuty). Šitą projekto variantą arch. A. Kulpavičius perdirbo, patobulino ir jį pabaigė apie gegužės 10 d., o Kr. Valdyba jį priėmė gegužės 29 d., reikšdama svečiui architektui padėką, kad jis klasių pastato gražų projektą sukūrė nemokamai. Tai duoda vilties, kad ir kiti tautiečiai paseks Dr. arch. A. Kulpavičiaus pavyzdžiu ir savo aukomis padės jį paversti konkrečia tikrove — gimnazijos klasėmis su valgykla ir virtuve.

500 DM. gimnazijos statybos fondui

Vokietijos Krašto Valdyba dar iš seniau buvo skolinga Tautos Fondui 1267.99 DM. Likviduojant dabartinei Kr. Valdybai šią skolą, Tautos Fondo Valdyba maloniai sutiko paaukoti gimnazijos statybos fondui 500 DM. Likusioji skolos dalis — 767.99 DM. įmokėta Tautos Fondui.

4204 LSCo auka gimnazijos statybos fondui

Birželio 8 d. į Krašto Valdybą atsilankė 4204 LSC kuopos vadas kpt. J. Matulaitis ir įteikė 100 DM., surinktų kuopoje, kaip pradinę auką gimnazijos statybos fondui. Esą numatyta rinkti šiam tikslui aukas ir toliau ir surinkti žymiai didesnę sumą.

Dr. S. Biežio auka

Nuolatinis Vasario 16 gimnazijos rėmėjas Dr. Stp. Biežis vietoje gėlių, mirus prof. Dr. K. Oželiui, paaukojo gimnazijai 10 dol.

Mokytojų auka

Vasario 16 gimnazijos mokytojai paaukojo gimnazijos parko suolams nupirkti 281 DM.

Gegužės mėn. aukos

Gegužės mėn. gautos šios gimnazijos pastogei vajaus aukos: 428.25 dol., 1285.50 DM. ir 10 australiškų svarų.

Perorganizuotas tautinių šokių būrelis

Vasario 16 gimnazijos tautinių šokių būreliui daugiau kaip porą metų vadovavo vyresniųjų klasių mokinė Rūta Kiulkaitytė. Kai ji nuo balandžio 1 d. persikėlė į Heidelbergą, šokių būrelis liko be vadovės. Be to, būrelį reikėjo papildyti naujais dalyvais, nes, abiturientams ir vienam antram mokiniui pasitraukus iš gimnazijos, kai kurių šokių nebebuvo galima atlikti. Naujus šokėjus paruošti ir būrelio repertuarą papildyti ėmėsi A. Grinienė, kuri gegužės pradžioje atvyko į gimnaziją laikinai eiti mergaičių bedrabučio vedėjos pareigų. Dabar būrelis vėl gali tautiniais šokiais reprezentuoti gimnaziją svetimųjų tarpe. Gegužės mėn. pabaigoje jau būrelis šoko Hemsbache Raud. Kryžiaus šventėje ir Frankfurte pabėgėlių metų minėjime.

Vainikai ir užuojauta

Mirus J.E. Vysk. V. Padolskiui, Vasario 16 gimnazijos kapelionas kun. Dr. Navickas buvo nuvykęs į Romą, padėjo vainikus prie velionies karsto ir išreiškė gilią užuojautą Lietuvių Kolegijos Rektoriui kun. Dr. Tulabai Vasario 16 gimnazijos Mokytojų Tarybos ir taipgi PLB Huettenfeldo apylinkės vardu. **(Inf.)**

NAUJOJI ZELANDIJA

PABALTIEČIAI IŠKELIA SOVIETŲ KALTES

Aucklandas. Sovietų Sąjungos prieš 20 metų įvykdytasis Lietuvos, Latvijos ir Estijos užpuolimas ir tęsiamoji okupacija plačia nuskambėjo šiame krašte. Per savaitę prieš rengiamąjį minėjimą Baltų Klubas kreipėsi laišku-atsišaukimu į didžiuosius Zelandijos, Australijos, Pakistano, Indijos, Ceylono, Burmos, Malajos, Tailando, Singapuro, Viet Namo, Filipinų ir Šiaurės Borneo laikraščius. Dalis šių laikraščių atspausdino Baltų Klubo pareiškimą apie Sovietų Sąjungos 1940 metų užpuolimą ir tęsiamąją okupaciją Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje.

Minėjimo išvakarėse įtakingiausias Zelandijos dienraštis „New Zealand Herald" paskyrė vedamąjį, pavadintą „Pabaltijo valstybės vis dar Rusijos priespaudoje". Jame smulkiai aprašyta sovietų smurto eiga ir gale klausiama, kaip laisvasis pasaulis gali tikėtis, kad Rusija pasikeitė, jei prieš 20 metų padarytasis nusikaltimas yra vis dar neatitaisytas. Pora dienų prieš tai katalikų savaitraštis „Zealandia" taip pat paminėjo šią sukaktį.

Baltų Klubo minėjimas įvyko birželio 12 d. YMCA salėje. Salė buvo pilna įvairių tautų žmonių. Šiais metais dalyvavo žymi grupė studentų, be pabaltiečių buvo dar zelandų, indų, kiniečių ir kitų. Minėjimą atidarė ir apie Sovietų Sąjungos nusikaltimus prieš Lietuvos, Latvijos ir Estijos valstybes bei žmones kalbėjo organizacijos pirmininkas G. Procuta. Minėjimo tikslas, pabrėžė kalbėtojas, yra prisiminti ir pagerbti mūsų tautiečius, žuvusius kovoje prieš raudonąjį okupantą, parodyti pasauliui Sovietų Sąjungos tarptautinius nusikaltimus prieš mūsų valstybes ir reikalauti, kad Pagrindinės Žmogaus Teisės būtų pritaikytos mūsų pavergtiesiems kraštams.

Pagrindinis kalbėtojas Naujosios Zelandijos parlamentaras ir Ginybos Komiteto narys Leon Gotz, ilgą laiką gyvenęs Azijoje, kalbėjo tema „Komunizmas Pietryčių Azijoje". Kalbėtojas, pacitavęs Lenino žodžius „Nesvarbu, kad trys ketvirčiai žmonijos bus sunaikinti, svarbu, kad likęs ketvirtis taptų komunistais", nurodė, kad visi dabartiniai Azijos komunistų vadai yra Maskvos mokiniai. Mao Tse-tung, vienas iš jų į savo sostą užkopė per 33 mil. kiniečių lavonus. Toliau Gotz, išdėstęs komunistų kėslus Azijoje ir kas yra daroma jiems atremti, ragino laisvąjį pasaulį būti pasiruošusiu ir pasimokyti iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos ir kitų komunizmo pavergtųjų kraštų patirties, ką reiškia jų siūlomoji koegzistencija.

Meninę programą atliko latvė solistė Grave ir estų vyrų choras, vadovaujamas dirigento Mutt. Trys M.K. Čiurlionio kompozicijas paskambino Raudon.

Pabaltiečiams užuojautą asmeniškai pareiškė lenkų, vengrų ir ukrainiečių atstovai, N.Z. Statybos Unijos pirm. Freeman, N.Z. Raudono Kryžiaus pirm. Watson ir kiti. Raštu užuojautą pareiškė N.Z. min. pirmininkas Nash, eilė ministerių, parlamento narių, JAV ambasadorius Rusell, Federalinės Vokietijos ambasadorius ir eilė žemesnio rango diplomatinio korpuso narių.

Minėjimas baigtas Estijos, Latvijos ir Lietuvos himnais.

Dalis minėjimo programos buvo įrašyta į Amerikos Balso juostas, o vėliau latvių, lietuvių ir estų atstovai įkalbėjo trumpesnes kalbas, skirtas transliacijai į sovietų pavergtąsias tėvynes.

Tą patį vakarą N. Z. Radiofonas per visą valstybinį stočių tinklą pranešė apie Baltų Klube įvykusį minėjimą.

Liet. Inf. N. Z.

Iš Sibiro taigos ateina balsas

Mūsų savanoriai, nesigailėdami savo gyvybės, kovojo Nepriklausomybės kovų laikais, mūsų partizanai vedė sunkią kovą ir šiandien tebekovoja už tautos ir krikščionybės idealus. Kiek tūkstančių mūsų brolių ilgesiu ir skausmu dūsauja Sibiro taigose ar priverčiamųjų darbų stovyklose? Nors ir kaip sunki būtų jų dalia, bet vis dėlto jie pasilieka ištikimi mūsų tautiniam ir religiniam idealam, jie nekeičia tradicinio lietuvių tautos kelio. Tai liudija žinios, pasiekiančios mus iš pavergtos Lietuvos ir tolimojo Sibiro. Tegul kalba apie tai ištrauka iš vieno laiško, pasiekusio mus iš Sibiro.

„...Apsigyvenau miškuose, kurių dar niekuomet nebuvo palietusi žmogaus ranka. Sąlygos gyventi čia labai puikios, gamta graži... Netoliese yra ir gražus kapinynas, papuoštas lietuviškais kryžiais. Čia įsikūrę ištisi kaimai „zemliankų". Mūsų rajone gyvena įvairios tautybės, bet lietuvių yra daugiau tūkstančio. Mes vis tarp savęs gražiai sugyvename, susitinkame, pasišnekame ir pasiguodžiame. Lietuviška daina praskaidrina mūsų nuotaikas. Dažnai miške skamba dainele „Oi varge"... Vyresnio amžiaus žmonių nedaug čia gyvena. Daugiausia jaunimo, o jaunimas kaip visuomet linksmas, gyvas, kuria šeimas. Vedasi lietuviai tik su lietuvaitėmis, nes, sakoma, tos pačios tautos būdai geriau sutinka.

Šią vasarą mes turėjome didelį džiaugsmą. Pirmą kartą per dešimt metų mus aplankė lietuvis kunigas. Tai buvo džiaugsmo šventė. Kunigas palaimino daugiau kaip šimtą naujų šeimų, kurios formaliai buvo jau seniai sudarytos. Nuo ryto iki vakaro jis krikštijo vaikus ir teikė kitus patarnavimus. Jis atvežė mums dovanų — rožančių, bet kiekviena šeima gavo tik po vieną. Kiek ašarų buvo su svečiu atsisveikinant.

Klausi, ar turime mokyklas. Taip, yra. Mokyklose vaikai mokomi rusiškai, bet namuose mokome juos lietuviškai. Tik vargas su knygomis. Negauname vadovėlių. Dažnai iš vienos knygos mokosi keli vaikai.

Klausi apie čionykščius papročius. Kiek sąlygos leidžia, laikomės senų papročių. Jo ninių išvakarėse jaunimas kuria laužą ir linksminasi. Gruodžio 24 dienai moterys ruošiasi ištisus metus, kad tik toji diena iš siskirtų iš kitų dienų. Senu papročiu švenčiame vardines ir kitas šeimyninės šventes".

Nei kalėjimo pančiai, nei Sibiro taigos nepalaužia lietuvio dvasios. Lietuvis palieka ištikimas tautos ir krikščionybės idealams. Jis kryžiais nusagstė ne tik Lietuvos pakeles, bet ir Sibiro taigas. Lietuvių tautos kelias ne tik praeityje, bet ir šiais laikais neišskiriamai susijęs su krikščionybe. Šio kelio neapleidžia mūsų pavergtoji Tauta!

„Mano Pasaulėžiūra"

PAMALDOS

COVENTRY — liepos 3 d. 11 val., St. Elizabeth bažn. mokyklos koplyčioje St. Elizabeth Road. Išpažinčių klausoma nuo 10.30 val.

BRADFORD — liepos 3 d., 12.30 val., iškilmingos pamaldos su Pirmąja Komunija.

PAIEŠKOJIMAI

VAITKAUS Jono, po karo gyvenusio Anglijoje, ieško pusbrolis Juozas Vaitkus Lietuvoje. Rašyti: Rev. A. Perkumas, Colegio Don Bosco, Altamira, Caracas, Venezuela. (2)

KREMLIUS SMENGA ŽEMĖN

(E) Gegužės 21 d. 13 val. 22 minutės 06 sekundės ir gegužės 22 d. 13 val. 49 min. 46 sekundės Maskvos laiku Mokslų akademijos centrinė seisminė stotis „Moskva" užregistravo smarkius žemės drebėjimus, kurių epicentrai yra už 14.600 km nuo Maskvos, Pietų Amerikos Ramiojo vandenyno pakrantėje, Konsepsijono miesto rajone (Čilė). Maksimalus dirvos poslinkis Maskvoje siekė 500 mikronų. Pirmojo žemės drebėjimo jėga buvo apie 10, antrojo — 8-9 balai.

EUROPOS LIETUVIS — LITHUANIAN WEEKLY.
Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd., 1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARk 2470
Redakcijos ir Administracijos adresas:
1, Ladbroke Gardens, London, W.11.
Tel. PARk 2470.
Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.
Prenumeratos kaina: metams 40 šil., 6 mėn. 22šil., atskiras numeris 1 šil.; dolerio kraštuose — 6 dol. metams.
Leidžia Lietuvių Namų Akc. Bendrovė. Leidimo Tarybą sudaro DBLS Valdyba ir Europos Lietuvių Bendruomenių pirmininkai.